CRÈDITS

PROMOCIÓ I FINANCIACIÓ DELS TREBALLS:

CENTRALSUG IBÉRICA S.A.

EXECUCIÓ DE L'EXCAVACIÓ:

CODEX-ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

DIRECCIÓ DE LA INTERVENCIÓ:

Emiliano Hinojo García

DIBUIX DE CAMP

Mario Granollers
Rafael Piera

TOPOGRAFIA

Francisco Palma Jiménez
Xavier Bayarri

INFORMATITZACIÓ DE PLANIMETRIA

Mario Granollers
Rafael Piera

CLASIFICACIÓ I INVENTARI DE MATERIALES:

Emiliano Hinojo García
Jacinto Sanchez Gil de Montes
Conxita Ferrer Alvarez

DIBUIX DE MATERIALS:

Emiliano Hinojo Garcia

AUXILIARS DE CAMP

Sebastian Bettossini
Carles Sentís
Daniel Giner
Mintxo Soberon
Toni Juárez
Daniel Vázquez
Lluís Joan
Georgina Castells
Eduard Agudo
Ester Brieva
David Molina
Raquel Molina
Carlos Macias

ÍNDEX

VOLUM 1. TEXT

1-Introducció 3
2-Marc geogràfic i històric 5
3-Antecedents arqueològics..... 9
4-Metodologia 11
5-Descripció dels treballs realitzats i resultats obtinguts 13
5.1-Sector 1..... 13
5.1.2-Rasa 1.....14
5.1.3-Rasa 2 18
5.1.3-Rasa 3 20
5.1.4-Rasa 4 25
5.2-Sector 2 32
5.2.1-Rasa 1 33
5.2.2-Rasa 2 39
5.2.3-Rasa 3 51
5.2.4-Rasa 4 55
6-Conclusions.....59
7-Bibliogràfia 63
8- Estructures afectades per la intervenció arqueològica.....65
Material Ceràmic
Planimetria

VOLUM 2
ANNEX 1: Fitxes d'Unitats Estratigràfiques

VOLUM 3
ANNEX 2: Fitxes d'Inventari del Material ceràmic
ANNEX 3: Inventari Fotogràfic General

VOLUM 4
ANNEX: Diapositives

1. INTRODUCCIÓ

La següent memòria presenta els resultats de la intervenció arqueològica efectuada als carrers del Rec, Princesa, Placeta de la Puntual i d'Allada-Vermell (Barcelona, Barcelonès) des del juliol de 2002 al febrer de 2003.

La intervenció arqueològica fou motivada per les obres destinades a acollir el nou servei de recollida pneumàtica de residus sòlids urbans de Ciutat Vella, que havia d'unir el tram instal·lat al passeig del Born fins la central que s'ha de fer a l'entorn del mercat de Santa Caterina. Aquest nou tram comprèn el carrer del Rec, des del passeig del Born fins al carrer de la Princesa; la Placeta de la Puntual i al llarg del carrer d'Allada-Vermell, fins aproximadament el núm. 10.

L'objectiu que es plantejava era determinar la presència de restes arqueològiques que podien aparèixer i quedar afectades pel projecte, així com l'excavació i documentació d'aquestes.

Els treballs han consistit en l'excavació de dues rases per ubicar el tub, una al carrer del Rec i l'altra al d'Allada-Vermell, i quatre més, dues per cada carrer, pels tancs de succió amb els seus corresponents ramals. D'altra banda, també es va excavar l'entrada i sortida d'un túnel subterrani que havia de connectar les dues rases principals per evitar que les obres afectessin el trànsit i els diferents serveis que es troben per sota del c/ de la Princesa.

Els resultats d'aquesta intervenció també queden recollits en els diferents informes lliurats a la Direcció General del Patrimoni Cultural, amb data de 14 d'octubre de 2002, 30 d'octubre de 2002, 11 de desembre de 2002, 16 de desembre de 2002 i 18 de febrer de 2003.

Els treballs arqueològics han estat portats a terme per l'empresa CODEX - ARQUEOLOGIA I PATRIMONI, sota la direcció tècnica de

l'arqueòleg Emiliano Hinojo Garcia d'acord amb les corresponents autoritzacions de la Direcció General de Patrimoni de la Generalitat de Catalunya signades el 3 de juliol i 15 de novembre de 2002 i el 10 de gener i 26 de febrer de 2003. El finançament ha anat a càrrec de CENTRALSUG IBÉRICA S.A.

El projecte d'intervenció i la supervisió dels treballs han estat realitzats pel Servei d'Arqueologia Urbana del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona.

2. MARC GEOGRÀFIC I HISTÒRIC

L'àrea afectada per les obres citades són els carrers del Rec, Princesa, d'Allada Vermell i la Placeta de la Puntual que es troben situats al Districte de Ciutat Vella de la ciutat de Barcelona (Barcelonès), a la part oriental del barri de La Ribera.

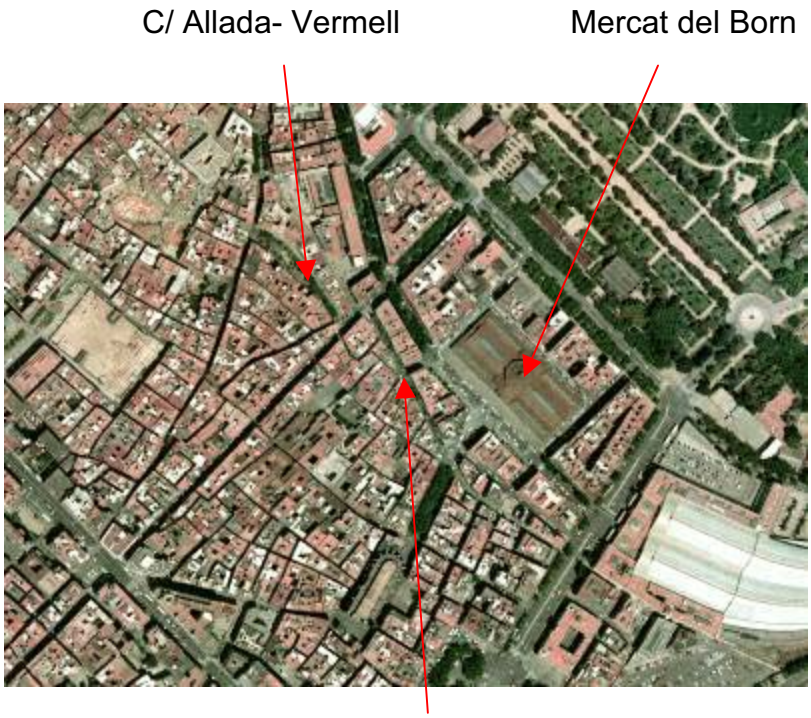

Aquest barri, des de l'antiguitat, s'ha caracteritzat per ser un espai creuat per diverses rieres, com la de Merdança o Sant Joan. Així doncs, juntament amb la poca altitud, es tractava bàsicament d'una zona d'aiguamolls poc apta per l'hàbitat o l'activitat agrícola.

L'espai que ocupen aquests carrers es trobava en època romana fora de la muralla de la *Colònia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino* a la zona del

Monts Taber, situada a la zona pròxima a l'actual plaça de Sant Jaume, la fundació de la qual es data tradicionalment entre els anys 15 i 13 aC.

A l'interior del recinte emmurallat es distribuïen els edificis públics o de govern i les grans *domus* senyorials. En canvi a la zona exterior de la muralla o suburbana s'ubicaven les *villae* rústiques de producció agrícola, activitats que no estaven permeses a l'interior. També es localitzaven les zones de necròpolis que, situades a banda i banda de la Via Augusta, ocupaven les zones des de la Plaça de l'Àngel fins a Santa Maria del Mar. Aquest ús com a lloc d'enterrament continuarà durant època paleocristania, amb l'aparició de petits recintes de culte.

L'ocupació esporàdica del territori continuarà sent minsa i dispersa fins a època alt-medieval. Des del segle X comença a ocupar-se la zona suburbana de forma no dispersa amb l'aparició de nous nuclis de població anomenats burgs o vilanoves, un d'ells l'espai situat a ambdues bandes del camí que comunicava la porta de la muralla romana, situada a l'actual plaça de l'Àngel i la basílica de Santa Maria del Mar (construïda on abans es localitzava Santa Maria de les Arenes), conegut com Vilanova de Mar. Per altra banda, un altre focus important estava situat als voltants del monestir de Sant Pere de les Puelles. També es documenten altres elements situats fora de la muralla com el port i mercadal.

D'aquesta època destaca la presència del Rec Comtal, amb una cronologia de finals del segle X i inicis del XII, que es convertirà en l'eix vertebrador d'aquesta part del barri. Aquesta canalització proveïa d'aigua potable a la població però també permetia els cultius de regadiu i el funcionament dels molins, però amb el temps es va utilitzar per altres activitats de caire artesà que necessitaven l'aigua per als seus processos de treball, com els assaonadors i tintorers. Posteriorment, es va convertir en una gran claveguera.

Quant a la seva trajectòria, entrava a Barcelona pel portal de Portal Nou, situat a les proximitats de la plaça de Sant Agustí Vell i es prolongava al llarg de la zona nord-est de la ciutat. La seva desembocadura es situaria a la zona ocupada actualment pel parc de la Ciutadella.

No és fins a finals del segle XI i inicis del segle XII, quan es comença a ocupar la zona de forma més sistemàtica, els documents parlen de terrenys ocupats bàsicament per horts i diverses construccions. A partir d'aquest moment, la construcció serà més prolífica però no arribarà al nivell de la resta de la ciutat.

A finals del segle XIII tota aquesta zona es trobava urbanitzada. Cal destacar la construcció de grans palaus al carrer Montcada i l'assentament dels diversos ordes eclesiàstics establerts a la zona, entre ells cal destacar els dominics que fundaren el Convent de Santa Caterina, el més gran de la ciutat de Barcelona. La construcció d'aquest convent va motivar una divisió molt clara de la ciutat, així com el canvi del traçat de diversos carrers, creant una illa dins de la xarxa urbana.

El barri continua creixent i poblant-se entre els segles XV i XVII, però la gran modificació de la fisonomia de la ciutat i del Barri de La Ribera, en particular, es va produir un cop acabada la Guerra de Successió, a l'any 1714, amb la victòria de Felip V. La mort sense successor del rei Carles II provocà l'enfrontament de dos possibles successors: l'Arxiduc Carles d'Àustria i Felip d'Anjou de la casa dels Borbons. Catalunya es va posicionar al costat de l'arxiduc Carles, així com Mallorca, València i Aragó, per poder canviar la seva situació dins de la monarquia Hispànica, mentre que el regne de Castella ho fa per Felip d'Anjou.

La definitiva derrota a l'any 1714 va provocar el desmantellament de part del Barri de la Ribera, efectuat entre juliol de 1715 i finals del 1718, per tal de construir una Ciutadella militar amb l'objectiu de mantenir les defenses de la

ciutat i per assegurar que aquestes no serveixin per a una nova rebel·lió. D'altra banda, també es va modificar el traçat de l'antic Rec comtal i cal assenyalar que un tram d'aquesta nova canalització es situaria sota l'actual carrer del Rec.

Va ser ja al segle XIX quan es va produir una altra reforma important del teixit urbà, amb la nova política d'obertura de carrers que travessen el casc antic per tal de descongestionar la trama medieval i l'enderrocament de la Ciutadella, on només es conserva alguna edificació com la capella castrense. Així, destaca l'obertura del carrer de la Princesa, a l'any 1853 i, ja al segle XX, la Via Laietana o l'avinguda Francesc Cambó.

A finals del segle XX va començar un important procés de renovació del barri, encara no finalitzat, que va significar l'enderrocament d'illes senceres d'edificis, com és la zona que ens ocupa, per tal d'alliberar espais, construir nous edificis i per la instal·lació de serveis. En el cas dels carrers de l'Allada i Vermell, es va enderrocar la illa central d'edificis per tal de crear una plaça o carrer més ample.

3. ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS

L'activitat arqueològica d'aquesta zona, fins a l'excavació del Mercat del Born, s'havia caracteritzat bàsicament en un seguit d'intervencions d'urgència de petites o mitjanes dimensions, centrades en l'obertura de trams de carrers o solars a causa de la remodelació urbanística que està patint aquest barri en els darrer anys.

De les darreres intervencions que s'han realitzat als voltants dels carrers del Rec i d'Allada Vermell destaquem les següents:

1-L'excavacio de la plaça Comercial, realitzada l'any 1991 i dirigida pels arqueòlegs Robert Farré i Dolors Serra. En aquesta intervenció, motivada per la construcció d'un aparcament subterrani, es va documentar part de l'antic barri de la Ribera, on destaca el carrer Gensana, part dels carrers dels Dies Feiners i Bonaire, i un petit tram del Rec Comtal. Sota els nivells inferiors va aparèixer part de la necròpolis baix-imperial.

2-La intervenció al parc de la Ciutadella, l'any 1991, dirigida per Tona Majó i Emília Pagès, motivada per la construcció d'un col·lector d'aigües. En aquest cas es va documentar part del convent de Santa Clara, algunes edificacions de l'antic barri així com un dels petits baluards situats entre els baluards del Rei i el de la Reina, en el que es va localitzar la porta d'entrada a la ciutadella i les restes d'un petit pont que salvava el fossar.

3-La intervenció dins del Mercat del Born, a l'any 1994, dirigida per Eulàlia Barrasetas i Josefa Huertas, motivada per la possible ubicació d'una facultat de la Universitat Pompeu Fabra. Dels sondejos que es van realitzar es va documentar diverses estructures de l'antic barri de la Ribera.

4-L'intervencio també a l'interior del Mercat realitzada al l'any 1998 i dirigida per Marta Fàbregas i Josefa Huertas, motivada per la possible construcció de la Biblioteca Provincial de Barcelona. D'aquesta intervenció destaca la troballa d'un tram del Rec i un pont.

5- Finalment, entre els anys 2001 i 2002 es va realitzar una intervenció arqueològica en extensió dins del Mercat, dirigida per Pere Lluís Artigues i Antoni Fernández Espinosa. Aquesta intervenció va estar motivada pel projecte que hi havia de construcció de la Biblioteca Provincial de Barcelona. Aquesta intervenció s'ha convertit en la principal font de documentació del barri medieval ja que va posar al descobert una bona part de l'antic barri de La Ribera. L'excavació d'aquest indret ha permès documentar part de l'entramat urbà de l'època, on destaca la presència del Rec Comtal.

També cal destacar altres intervencions, bàsicament cates i sondejos, efectuades al carrer Comerç, Passeig Picasso, Passeig del Born i al Pla de Palau, que han aportat informació sobre aquest barri d'origen medieval.

Aquestes intervencions, de diferent entitat, han aportat dades que ens ajuden a ampliar el coneixement històric de l'actual districte de Ciutat Vella i en especial del Barri de La Ribera, un dels primers barris medievals de la ciutat de Barcelona.

4. METODOLOGIA

La intervenció va consistir en el seguiment de l'obertura d'un seguit de rases mitjançant una màquina retro-excavadora. A partir de la localització de les restes arqueològiques es va procedir a la seva excavació manual, neteja i documentació de les estructures que anaven apareixent.

Les directrius a seguir en aquesta intervenció han estat donades pel Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona.

El projecte inicial només contemplava l'obertura d'una única rasa on s'havia d'ubicar tota la infrastructura, és a dir, el tub de les escombraries i els tancs de succió. Per aquest motiu es va dividir la zona afectada per l'obra en dos sectors: el **Sector 1,** situat al c/ del Rec, i el **Sector 2,** a la Placeta de la Puntual i al carrer d'Allada Vermell. Posteriorment es va modificar aquest projecte i es va decidir instal·lar el tub dintre del col·lector central del carrer del Rec. D'altra banda, els dos tancs de succió s'instal·larien a les voreres i es connectarien al tub principal mitjançant ramals. Malgrat aquests canvis, que no afectaven al carrer d'Allada Vermell, es va continuar amb la mateixa divisió de la intervenció en dos sectors.

També es va dividir la intervenció en dos sectors per la constatació que la línia d'enderrocament de l'antic barri, realitzat un cop finalitzada la Guerra de Successió, només afectava l'actual carrer del Rec; en canvi, el d'Allada Vermell en quedava fora. Per tant, cada carrer va patir un procés urbanístic diferent a partir del segle XVIII.

S'han excavat un total de vuit rases, quatre per cada sector, amb dimensions variables. Al carrer del Rec es va intervenir en dues rases per acollir els tancs de succió, una rasa per trobar el tram ja instal·lat al passeig del Born i, finalment, la sortida d'un túnel subterrani. Al carrer d'Allada-Vermell, una

rasa per instal·lar el tub de les escombraries, dos tancs de succió i l'entrada del túnel.

A mesura que es finalitzava l'excavació de les rases i s'anaven esgotant arqueològicament es procedia al procés de desmuntatge i cobriment d'estructures, sempre amb les pertinents resolucions facilitades per la Direcció General del Patrimoni Cultural, per tal que es poguessin continuar les tasques pertinents de l'obra. La metodologia d'aquest procés s'ha adequat a les característiques de les restes, efectuant-se el desmuntatge de forma manual o per medis mecànics, amb la utilització d'una retro-excavadora, depenent del tipus d'estructura.

Per aconseguir una documentació el més exhaustiva possible s'ha seguit el model proposat per E.C. Harris, assignant un numero d'Unitat Estratigràfica (UE) a cadascun dels estrats, estructures, retalls o farciments. Pel que fa a la numeració, s'ha dut a terme mitjançant milers, quatre dígits a cada rasa, essent el primer l'indicador del número del sector i els tres següents els de les unitats estratigràfiques.

S'ha realitzat també la corresponent documentació fotogràfica i s'han fet seccions de totes les rases. També s'han dibuixat en planta les estructures documentades. Tant les rases com l'entrada i sortida del túnel subterrani s'han situat mitjançant estació total. Totes les cotes estan en relació al nivell del mar.

Finalment, a l'excavació se li ha donat el codi **71**. Tot el material extret en aquesta intervenció està marcat amb aquesta sigla, junt amb l'any en què s'ha dut a terme l'actuació arqueològica (**02**) i la Ue a la qual correspon. Igualment les diapositives porten el mateix codi i el número d'inventari.

5. DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS REALITZATS I RESULTATS OBTINGUTS

A continuació passem a descriure els treballs i resultats obtinguts al llarg del procés d'excavació especificant les mesures, situació i orientació de cada rasa. Seguidament es desenvoluparà la relació i descripció de les unitats estratigràfiques més significatives, especificant composició, relació entre elles i materials arqueològics localitzats així com el grau d'afectació de les estructures.

Un cop finalitzat l'estudi de la seqüència estratigràfica, s'ha realitzat una anàlisi de l'evolució cronològica dins de cada rasa tant dels estrat com de les estructures. Aquest procés ha permès diferenciar un seguit de fases o moments cronològics a partir dels materials localitzats relacionats amb la seqüència estratigràfica.

Cal tenir en compte la dificultat de realitzar una interpretació acurada de les restes aparegudes, a causa de la limitada superfície que s'ha pogut excavar.

5.1- SECTOR 1

Aquest sector correspon al carrer del Rec, que es troba delimitat al sud pel Passeig del Born i al nord pel carrer de la Princesa. Cal destacar que part de les estructures documentades en aquest sector corresponen a edificacions de l'antic barri de la Ribera, destruït un cop finalitzat la Guerra de Successió a l'any 1714.

Com ja s'ha comentat anteriorment, es va excavar un total de quatre rases, una per instal·lar el tub de les escombraries, dues per col·locar els tancs de succió i una última per excavar la sortida del túnel subterrani. L'ordre en la

qual apareixen citats es correspon al de la seva realització. Totes les cotes donades són absolutes, en metres sobre el nivell del mar.

En tots els casos, es va enretirar el paviment del carrer i, posteriorment, es van rebaixar els nivells superficials mitjançant una màquina retro-excavadora fins localitzar les estructures o estrats arqueològics. Finalment, es va procedir a l'excavació manual fins assolir el terreny geològic.

5.1.1- Rasa 1

Rasa situada a l'extrem sud del carrer del Rec, entre els núm. 32-36, a la zona més propera al Passeig del Born. Les seves dimensions són de 17.95 metres de llargària i 1.50 metres d'amplada. Assoleix una cota mínima de 0.60 m s.n.m. i una màxima de 3.00 m s.n.m.. Presenta una orientació sud-est/nord-oest.

L'obertura d'aquesta rasa fou motivada per la localització del tub que ja s'havia instal·lat al Passeig del Born per tal de realitzar la nova connexió i per acollir el nou tram al llarg del carrer del Rec, però posteriorment es va modificar el projecte. Així, només es va poder excavar un petit tram de la zona nord de la rasa, en concret els primers 7 metres; de la resta només es va extreure el nivell superficial i es va documentar en planta les estructures que van aparèixer.

Seqüència estratigràfica

Primerament, es va enretirar el paviment modern del carrer format per asfalt. Per sota, es va documentar un nivell de preparació (Ue 1001) composat per graves, material constructiu, pedres i argila de color marró i textura compacta d'uns 0.20 a 0.25 m de gruix.

A la banda sud, es va documentar un mur de fonametació (Ue 1009), datat al segle XVII, realitzat amb pedres irregulars lligades amb morter de color groguenc amb una orientació nord-est/sud-oest. Cal destacar que aquesta estructura es trobava afectada per diferents serveis.

Quant a l'orientació d'aquest mur, així com d'altres que posteriorment esmentarem, correspon a la que encara es conserva a l'interior de l'illa de cases situades a l'oest del carrer (delimitada pels carrers del Sabateret, del Rec i de Flassaders). Aquest fet indicaria que malgrat l'enderrocament de les edificacions un cop finalitzada la Guerra de Successió al 1714 es va mantenir la compartimentació interna dels edificis. Així doncs, només es va enderrocar o endarrerir la línia de façana, actualment amb una orientació nord-sud però originalment en sentit nord-oest/sud-est. Probablement aquesta fonamentació correspondria al mur divisori entre els actuals immobles núm. 34-36 del carrer del Rec.

Detall del mur de fonamentaria Ue 100

A la banda sud, la trinxera de fonamentació (Ue 1010) d'aquest mur tallava un estrat de colmatació (Ue 1002) composat d'argila de color gris i textura solta amb material ceràmic del segle XVI, com algun fragment d'escudella i de plat decorats amb reflexes metàl·lics de producció catalana.

En canvi, a la banda nord, es va extreure un estrat de colmatació (Ue 1005) que es lliurava al mur Ue 1009, composat per sorres i argila de color marró i textura solta amb material constructiu i material ceràmic de diferents segles.

Sota, a una cota de 2.30 m s.n.m., es va localitzar un nivell de sedimentació lenta (Ue 1003) composat d'argila de color marró fosc amb carbons i textura compacta, amb ceràmica romana d'aspecte rodat. Finalment, es va localitzar un farciment de sorra (Ue 1004), a 1.76 m s.n.m, interpretat com un el rebliment d'un retall destinat a l'extracció d'argila o com una capa que funcionaria com aïllant tèrmic. Aquest no es va poder excavar del tot per raons de seguretat.

Al mig de la rasa, sota l'estrat de colmatació Ue 1005, va aparèixer un conjunt d'estructures composat per dos murs de fonamentació (Ue 1006 i 1014) realitzats amb pedres irregulars lligades amb morter de color blanc, tots dos amb la mateixa orientació que el mur Ue 1009. Aquestes fonamentacions correspondrien als murs divisoris dels actuals immobles núm. 32-34. Cal destacar que el mur o banqueta Ue 1006 presentava dues bases de tenalles (Ue 1008 i 1012) de ceràmica oxidada de color marró farcides (Ue 1011 i 1013) amb morter de color gris. Aquestes peces es destinaven a l'emmagatzematge de productes per a un consum a curt termini, com una mena de rebost.

A la banda nord de la rasa, es va documentar diverses canalitzacions o clavegueres (Ue 1016, 1022 i 1025), algunes encara en funcionament, realitzades amb pedres rectangulars o maons lligats amb morter de color blanc. El moment constructiu d'aquestes estructures estaria situat entre els segles XIX i XX i es van deixar d'utilitzar en el moment que es va construir el col·lector central del carrer.

D'aquest sector de la rasa destaca la localització d'un petit mur (Ue 1023) realitzat amb carreuons lligats amb morter de color groguenc i amb una

orientació nord-oest/sud-est. Donat que no es van poder excavar els nivells inferiors, no sabem molt sobre la seva cronologia ni la seva funció respecte a les altres estructures documentades al llarg de la rasa, però sembla que per la seva orientació funcionaria com a mur de tancament.

Tenint en compte la quantitat i les característiques de les restes arqueològiques localitzades en aquesta rasa i també per raons tècniques es va modificar el projecte inicial, el tub es va instal·lar dintre del col·lector central del carrer i els tancs de succió es van situar a la vorera est. Després de documentar les estructures es van tornar a cobrir, primerament amb geotèxtil i posteriorment amb sauló o graves.

Evolució cronològica:

-Època romana indeterminada: aquesta etapa queda representada per un estrat de sedimentació lenta (Ue 1003) format per argila de color marró fosc amb carbons i textura compacta amb poc material ceràmic d'aspecte rodat. Es trobava situat a sobre del terreny geològic d'aquesta zona.

-Època moderna (segles XVI-XVIII): pel que fa a les restes documentades d'aquesta època, en primer lloc trobem un estrat de colmatació (Ue 1010) amb material ceràmic de reflexes de producció catalana. També s'ha documentat un seguit de murs de fonamentació (Ue 1006, 1009 i 1014) corresponents a les edificacions de l'antic barri de la Ribera, desmantellats un cop finalitzada la Guerra de Successió. Finalment, es van trobar dues bases de tenalles (Ue 1008 i 1012) col·locades a la fonamentació o banqueta Ue 1006.

-Època contemporània (segles XIX-XX): aquí fem referència a les estructures associades a les actuals cases o edificis localitzades sota el nivell superficial, bàsicament es tracta de canalitzacions i clavegueres (Ue 1016, 1022 i 1025) construïdes amb maons o rajoles lligades amb morter de color blanc, cal destacar que algunes d'elles encara es troben en ple funcionament.

5.1.2- Rasa 2

Rasa realitzada amb una orientació sud-est/nord-oest. Situada a la vorera est del carrer del Rec davant dels immobles núm. 45-47, a la zona més propera al Passeig del Born. Les seves dimensions són 4.75 m de llargària i 1.20 m d'amplada. Assoleix una cota màxima de 0.30 m s.n.m.

En aquesta rasa es va instal·lar un tanc de succió que es connectava amb el tub principal, situat al col·lector central del carrer, mitjançant un ramal.

Seqüència estratigràfica

Un cop enretirat tant l'asfalt com la seva preparació (Ue 1001) es va documentar un nivell de colmatació (Ue 1027) format per material de construcció divers, morter de color taronja i de material ceràmic de diverses cronologies.

Aquest nivell de runa, a la banda nord de la rasa, cobria una claveguera moderna (Ue 1032), que es trobava fora de servei, realitzada amb pedres rectangulars i rajoles lligades amb morter de calç blanca. Aquesta estructura es va desmuntar per tal de poder continuar amb l'excavació dels nivells inferiors.

A la banda sud, a una cota de 2.84 m s.n.m., va aparèixer una altra claveguera (Ue 1028), realitzada amb lloses de pedres rectangulars, fragments de rajoles i teules lligades amb morter de color gris-groguenc, amb una inclinació sud-oest/nord-est. Malgrat no es va poder excavar el seu farciment, ja que no es trobava afectada per la instal·lació del tanc de succió, s'ha datat el seu moment constructiu al voltant del segle XVI com ho indica el material localitzat als farciments (Ue 1039 i 1043) de la seva trinxera de fonametació. Cal suposar que va ser colmatada a començaments del segle XVIII amb la destrucció d'aquesta part del barri.

A la resta de la rasa es va documentar un retall indeterminat (Ue 1036), que ocupava gairebé tota la superfície, farcit per tres estrats (Ue 1040, 1041 i 1044), que es lliuraven a la claveguera Ue 1028, composats d'argiles amb material de construcció, morter i material ceràmic datat entre mitjan segle XVII i principis del XVIII.

Detall de la claveguera Ue 1028

Sota el darrer farciment d'aquest retall es va excavar un estrat d'argila de color marró amb carbons (Ue 1045) a una cota de 1.30 m s.n.m. on es va documentar material ceràmic romà d'aspecte rodat. Finalment, es va localitzar un estrat de sorres (Ue 1046) totalment estèril que cobria el terreny geològic (Ue 1000), a una cota de 0.30 m s.n.m., composat d'argila de color vermellós amb nòduls de calç blanca, es a dir, el torturà.

L'excavació es va donar per finalitzada un cop documentat el nivell de sorres ja que les condicions de seguretat no eren les més favorables per continuar-la a causa de la gran fondària adquirida i per la proximitat de la

façana de l'immoble adjacent. Aquest nivell es va extreure mitjançant una màquina retro-excavadora fins assolir el terreny geològic.

Finalment, cal dir que només es va procedir al desmuntatge manual, sempre amb la pertinent resolució afirmativa per part de la Direcció General del Patrimoni Cultural, de la claveguera Ue 1032. En canvi la Ue 1028, un cop documentada, es va cobrir amb geotèxtil i sauló ja que no va quedar afectada per la instal·lació del tanc de succió.

Seqüència cronològica

-Època romana indeterminada: aquesta etapa queda representada per un estrat de sedimentació lenta (Ue 1045) format per argila de color marró i textura compacta amb poca quantitat de material ceràmic i d'aspecte rodat.

-Època moderna (segles XVI-XVIII): d'aquest període es va documentar una claveguera (Ue 1028) realitzada amb lloses de pedra rectangulars, teules i maons lligats amb morter de color gris-groguenc.

També cal destacar la presència d'un seguit d'estrats de colmatació composats d'argila (Ue 1040, 1041 i 1044) amb material ceràmic amb una cronologia situada entre els segles XVI i XVIII.

-Època contemporània (segles XIX-XX): dins d'aquest grup només trobem una claveguera (Ue 1032), documentada a pocs centímetres del nivell de carrer.

5.1.3- Rasa 3

Rasa realitzada amb una orientació nord-oest/sud-est. Situada a la vorera est del carrer del Rec, davant els immobles núm. 25-27 i al costat de la cantonada amb el carrer Fusina. Les seves dimensions són de 9.86 m de

llargària i entre 1.00 i 1.62 m d'amplada. Assoleix una profunditat màxima de 0.30 m s.n.m. on es va documentar el terreny geològic (Ue 1000).

En aquesta rasa es va instal·lar el segon tanc de succió del carrer del Rec, connectat mitjançant un ramal al tub principal instal·lat al col·lector central.

Seqüència estratigràfica

Primerament, es va enretirar el paviment i el seu nivell de preparació (Ue 1001), posteriorment es van excavar dos nivells de colmatació amb una cronologia moderna (Ue 1047 i 1051) composats d'argiles de color marró amb material constructiu, pedres, morter...

Per sota es van localitzar dues estructures amb una cronologia molt moderna. En primer lloc trobem una claveguera (Ue 1048), a una cota de 3.15 m s.n.m., realitzada amb pedres rectangulars i maons lligats amb morter de calç blanca, amb una orientació est-oest.

A una cota similar, es va documentar una estructura de fonamentació (Ue 1069) amb una funció indeterminada, realitzada amb pedres irregulars lligades amb morter de color gris. La trinxera de fonamentació d'aquesta estructura tallava tots els estrats excavats a la rasa i també alguna estructura.

A banda d'aquestes restes modernes, es va documentar un seguit d'estructures que a causa de les seves característiques constructives, a la cota on es troben i al material ceràmic associat formarien part de l'antic barri de la Ribera destruït un cop acabada la Guerra de Successió al 1714.

Al mig de la rasa, trobem un mur de fonamentació (Ue 1071) realitzat amb carreuons lligats amb morter de color ataronjat i amb una orientació nord-est/sud-oest. Aquesta estructura, que es trobava tallada per la construcció de la fonamentació moderna Ue 1069, dividia dos àmbits, el primer dels quals, situat

a la banda sud, es trobava delimitat pels murs Ue 1056 i 1106 i, l'altre, cap al nord, es trobava delimitat pel mur de fonamentació Ue 1070. Aquestes edificacions van ser construïdes al voltant del segle XVI i colmatades a principis del segle XVIII ja que els estrats que es lliuren a aquestes estructures (Ue 1054, 1058 i 1059) contenien material ceràmic de finals del segle XVII i principis del XVIII, bàsicament apareixen sèries de Poblet.

A l'àmbit situat al sud de la rasa, van aparèixer quatre estructures que delimitaven l'habitació o àmbit. En primer lloc, es va excavar un pilar o rebranca d'una porta (Ue 1060) de planta quadrada realitzada amb carreus lligats amb morter de color blanc. Aquesta estructura es recolzava a un fonament (Ue 1062) composat per pedres irregulars lligats amb morter de color blanc.

Detall del pilar o rebranca d'una porta Ue 1060

A aquest pilar se li recolzaven dues fonamentacions, al cantó nord un mur de fonamentació (Ue 1056) amb banqueta (Ue 1061) realitzat amb pedres irregulars lligades amb morter de color ataronjat i amb una orientació nord-oest/sud-est. I, al cantó sud, es va excavar una altra fonamentació similar (Ue

1106), documentada per sota de la claveguera Ue 1048, la qual no es va excavar ja que no quedava afectada per la instal·lació del tanc de succió.

A la banda nord de la rasa, on es trobava l'altra habitació, sota un seguit d'estrats de colmatació de semblant morfologia es va documentar la meitat d'un dipòsit de planta circular (Ue 1083), a una cota 2.09 m s.n.m., realitzat amb pedres irregulars lligades amb morter de calç blanca. Quant als seus farciments, només es va poder excavar el primer (Ue 1084) composat d'argila de color marró ja que el segon (Ue 1085) no es va poder extreure manualment per raons de seguretat. D'aquesta estructura, colmatada també entre finals del segle XVII i principis del XVIII, s'ha datat el seu moment constructiu al voltant del segle XVI.

El dipòsit es recolzava a un petit mur (Ue 1099) realitzat amb carreuons lligats amb morter de calç blanca. També es recolzava a una altra estructura de fonamentació indeterminada (Ue 1100) composada per pedres lligades amb morter de color blanc. Gairebé la totalitat d'aquesta estructura es trobava fora de la zona afectada per la instal·lació del tanc de succió. Aquestes estructures, anteriors a la construcció del dipòsit, es trobaven cobertes per un nivell de preparació de paviment (Ue 1094) formada per una capa de morter de color blanc, colmatat a la segona meitat del segle XVII.

Al costat nord del dipòsit, es va documentar el mur de fonamentació (Ue 1070) que tancava aquest àmbit, realitzat amb pedres irregulars lligades amb morter de color ataronjat i amb una orientació est-oest. Només es va poder excavar una part ja que es trobava fora de la zona afectada per la intervenció.

Finalment, a una cota de 1.70 m s.n.m., al llarg de tota la rasa es va localitzar el retall indeterminat (Ue 1064) farcit amb sorres (Ue 1059). Aquest s'ha interpretat com un retall per l'extracció d'argiles que posteriorment es va tornar a farcir amb sorres de platja. Per sota d'aquestes i tallat pel retall, es va excavar un estrat d'argila (Ue 1066) de color marró fosc amb carbons i, per

últim, el terreny geològic (Ue 1000) composat d'argila de color vermellós i nòduls de calç, a un cota de 0.30 m s.n.m. Com en el cas de la Rasa 2, l'excavació manual es donar per acabada quan les condicions de seguretat no van ser les més favorables a causa de la gran fondària adquirida i per l'aflorament del nivell freàtic. Així, doncs, el nivell d'argila Ue 1066 es va extreure mitjançant una màquina retro-excavadora fins assolir el terreny geològic.

El desmuntatge de les estructures de dimensions més petites es va realitzar manualment; en canvi, les estructures més grans per medis mecànics amb la utilització d'una màquina retro-excavadora. Només es va conservar part del mur Ue 1070, la fonamentació Ue 1069 i el mur Ue 1106.

Vista general del dipòsit Ue 1083, mur Ue 1099 i de la fonamentacio Ue 1070.

Seqüència cronològica

-Època moderna (segles XVI-XVIII): aquesta època queda representada per les estructures que delimitaven els dos àmbits descrits anteriorment, així doncs, dins de l'habitació situada al sud trobem tres murs de fonamentació (Ue 1056, 1071 i 1106) i les restes d'un pilar o rebranca d'una porta (Ue 1061). A l'àmbit localitzat al nord, trobem el mur de fonamentació (Ue 1070) que delimitava aquest edifici, un dipòsit (Ue 1083), un petit mur (Ue 1099), una fonamentació indeterminada (Ue 1100) i la preparació d'un paviment (Ue 1094).

Aquestes estructures van ser construïdes entre els segles XVI i XVII van ser colmatades a principis del XVIII, com ho indica la presència de peces amb sèries de Poblet dins de diferents nivells de colmatació (Ue 1054, 1058, 1059).

-Època contemporània (segles XIX-XX): d'aquest període hem documentat una claveguera (Ue 1048) i una estructura de fonamentació amb una funció indeterminada (Ue 1069).

5.1.4- Rasa 4

Rasa realitzada amb una orientació nord-sud. Localitzada a la part més propera al carrer de la Princesa, al mig del carrer. Les seves mides són de 6,16 metres de llargada i entre 1,44 m i 3,70 m d'amplada. Assoleix una profunditat màxima de 0.98 m per sota del nivell del mar, punt en què es va donar per acabat el sondeig per raons de seguretat a causa de les filtracions d'aigua que impedien l'excavació manual.

En aquesta rasa es va construir la sortida del túnel subterrani que connectava aquest carrer amb el d'Allada Vermell per tal de poder instal·lar el tub de les escombraries sense afectar els diferents serveis localitzats per sota del carrer de la Princesa i per evitar el tancament del carrer.

L'excavació d'aquesta rasa es va realitzar en dos moments diferents. En primer lloc es va obrir només per documentar la presència d'estructures per tal de demanar el permís de desmuntatge. Posteriorment, es va tornar a tapar la rasa. En una segona intervenció es van desmuntar les estructures ja documentades i es va continuar amb el procés d'excavació manual.

Seqüència estratigràfica

Primerament es va enretirar l'asfalt del carrer i posteriorment es va excavar un nivell superficial (Ue 1001) composat de material constructiu, morter de color ataronjat i material ceràmic de finals del segle XVII i principis del XVIII. Sota aquest estrat va aparèixer un conjunt d'estructures que formaven part de l'antic barri de la Ribera destruït un cop acabada la Guerra de Successió a l'any 1714.

A la banda nord de la rasa trobem un paviment de rajoles (Ue 1108) de 0.24 per 0.24 m, localitzat només a una cota de 3.10 m s.n.m., lligades amb morter de color blanc. Aquest paviment continuava per sota d'una placa de formigó, situada a l'extrem nord de la rasa, on es localitzen diferents serveis del carrer. Al costat oest d'aquest, es va documentat part d'un empedrat (Ue 1113) de llambordes rectangulars i altres pedres irregulars.

Aquests paviments es troben delimitats per un llindar o marxapeu (Ue 1112) composat per un esglaó realitzat amb carreuons lligats amb morter de color blanc i amb una orientació est-oest. A aquesta estructura se li recolza un mur de fonamentació (Ue 1115) realitzat amb pedres lligades amb morter de color blanc i amb una orientació nord-sud. Aquestes estructures, que en aquest moment de l'excavació presentaven la seva darrera fase d'utilització, tenen un origen més antic, al voltant del segle XIV.

A la banda sud del llindar Ue 1112 es va localitzar part d'un altre empedrat (Ue 1114, 1116 i 1117) composat de llambordes, lloses i pedres irregulars que probablement formarien part d'un carrer o un pati.

Per últim, a l'extrem sud de la rasa trobem part d'un mur fonamentació (Ue 1118) realitzat amb pedres irregulars lligades amb morter de color blanc, amb una orientació nord-sud.

Un cop documentats els paviments es va procedir al seu desmuntatge, previ permís administratiu, i a l'excavació dels nivells inferiors. Això va permetre la documentació d'una sèrie d'estrats i estructures amortitzades al segle XVII. La majoria d'aquestes estructures corresponen a trams de canalitzacions o clavegueres que funcionarien amb les estructures desmuntades. Per sota d'aquests nivells i de les estructures es va documentar tres fases constructives ben diferenciades. La primera, correspondria al moment de construcció del barri d'època baix-medieval, de finals del segle XIII o inicis del XIV, produint-se posteriorment una sèrie de reformes que semblen datar-se en el segle XV. Finalment, trobem una darrera fase situada al voltant del segle XVII. El moment d'abandó del conjunt d'estructures podria datar-se, tenint en compte els pocs materials localitzats en estratigrafia, a partir de finals del segle XVII, essent molt possible però que correspongui al moment de destrucció del barri.

Dins la primera fase trobem un altre cop el mur Ue 1115 (igual a Ue 1146) amb una orientació nord-sud realitzat amb carreuons lligats amb morter de color ataronjat. Cronològicament tindria un origen baix-medieval però funcionaria fins al segle XVII. Aquesta estructura seria l'eix vertebrador d'un àmbit, com semblen indicar-ho les seves dimensions i el fet que altres murs i canalitzacions se li recolzen o el tallen. Al cantó nord-est de la rasa se li recolza una banqueta o contrafort (Ue 1168) realitzat amb pedres de dimensions i formes irregulars lligades amb morter de color beige.

A la banda sud-est se li recolza un mur (Ue 1148) realitzat amb carreuons lligats amb morter de color ataronjat i amb una orientació est-oest. Aquest mur, juntament amb el Ue 1146, funcionarien amb un paviment (Ue 1177) composat de lloses de pedres de grans dimensions lligades amb morter de color gris que es trobava cobert per un estrat (Ue 1162), a una cota de 1.12 m s.n.m., d'argila de color gris amb fragments de ceràmica decorada amb verd i manganès. Aquest conjunt podria tractar-se d'un dipòsit o fossa sèptica.

Vista general del mur Ue 1146

Al sector oest de la rasa, es va documentar un mur (Ue 1130) realitzat amb pedres sense treballar lligades amb morter de color ataronjat i amb una orientació nord-sud. A aquesta estructura se li recolza una canalització (Ue 1173), que també talla el mur Ue 1146. Aquesta claveguera estava realitzada amb lloses de pedra de forma rectangular lligades amb morter de color blanc i amb una orientació est-oest.

Per últim, dins d'aquesta fase cronològica, es va documentar un mur de fonamentació (Ue 1179) realitzat amb pedres lligades amb morter de color ataronjat i amb una orientació nord-sud, que es trobava tallat per un canalització o baixant (Ue 1154) del mur Ue 1146. Aquesta estructura està

realitzada amb lloses de pedra de forma rectangular lligades amb morter de color ataronjat i amb una orientació est-oest.

Totes aquestes estructures semblen amortitzades en el segle XV, amb l'excepció del mur Ue 1146, el qual continua funcionant, tot definint un nou àmbit juntament amb el mur de nova construcció Ue 1112 amb una orientació est-oest realitzat amb carreuons lligats amb morter de color ataronjat. El material ceràmic documentat durant el procés d'excavació en els nivells de colmatació consisteix bàsicament en fragments de plats decorats en verd i manganès i també algun fragment de ceràmica blanca i blava d'origen valencià, així com algun possible fragment de ceràmica anomenada de Barcelona i vidriades comunes oxidades.

Detall de la canalització Ue 1154

Quant a les estructures amb una cronologia mes moderna, bàsicament s'han documentat canalitzacions o clavegueres. Aquestes es situen per sota dels paviments de pedra localitzats a la primera intervenció. En primer lloc, al cantó sud, trobem una claveguera amb una orientació est-oest de grans dimensions realitzada amb pedres tallades de forma rectangular i rajoles (Ue 1123) i que es recolza al mur Ue 1146. Al cantó nord se'n van localitzar dues

més (Ue 1136 i 1141) amb les mateixes característiques però amb unes dimensions mes petites. Els farciments d'aquestes (Ue 1140 i 1145) van proporcionar material ceràmic de mitjan segle XVII, és a dir, ceràmica blanca i blava, entre la que es troba la decoració de la ditada.

Vista general de les canalitzacions Ue 1136, 1141 i 1154

Per últim, es va localitzar un mur fonamentació (Ue 1152) situat a la cantonada sud-oest de la rasa, amb una orientació nord-sud, realitzat amb pedres irregulars lligades amb morter de calç blanca.

Quant a la cronologia, sembla clar el moment d'abandó, marcat per les amortitzacions abans esmentades de les clavegueres a finals del segle XVII o inicis del XVIII. Pel que fa al moment constructiu, els estrats d'amortització de les estructures més antigues abans descrites semblen marcar una cronologia de segle XV.

Finalment, la major part d'aquestes estructures es recolzaven a un estrat composat d'argila de color gris amb graves, documentat a una cota de 1.47m s.n.m.. A partir d'aquest moment es va procedir a l'excavació mitjançant la màquina retro-excavadora ja que l'aflorament d'aigua no permetia el treball manual. Sota d'aquest nivell es va documentar un altre estrat d'argila de color marró (Ue 1185) que cobria el terreny geològic, documentat a gairebé un metre per sota del nivell del mar.

Totes les estructures documentades al llarg del procés d'excavació van ser desmuntades, sempre amb les pertinents resolucions afirmatives per part de la Direcció General del Patrimoni Cultural.

Seqüència cronològica

-Època baix medieval (segles XIV-XV): pel que fa a les restes documentades d'aquesta època, trobem un seguit d'estructures corresponents a un conjunt d'edificacions o cases. Així, trobem un seguit de murs de fonamentació realitzats amb carreuons (Ue 1115, 1118 i 1148) i altres amb pedres irregulars lligades amb morter de color ataronjat (Ue 1130 i 1179). També trobem una banqueta o contrafort 1168 relacionada amb el mur 1146, un paviment de lloses (Ue 1177) i una canalització o baixant (Ue 1154) i, finalment, una claveguera (Ue 1173). Totes aquestes estructures van ser construïdes entre finals del segle XIII i inicis del XIV i van ser colmatades entre els segles XV i XVII.

En un moment posterior, es produeix una sèrie de reformes que semblen datar-se en el segle XV com ho indica la construcció d'un mur de fonamentació (Ue 1151) i una canalització (Ue 1176).

-Època moderna (segles XVI-XVII): en aquesta darrera fase, trobem en primer lloc un conjunt de clavegueres i canalitzacions (Ue 1123, 1136 i 1141). A sobre d'aquestes estructures es van documentar un conjunt de paviments o

empedrats (Ue 1113, 1114, 1116 i 1117), un paviment de rajoles (Ue 1108) i un llindar o marxapeu (Ue 1112).

5.2- SECTOR 2

Aquest sector, que correspon a la Placeta de la Puntual i al carrer d'Allada-Vermell, es troba delimitat a la banda sud pel carrer de la Princesa i al nord pel carrer dels Carders.

Abans de tot, cal assenyalar que dins d'aquest sector van aparèixer les restes de les edificacions de l'illa de cases que va ser enderrocada a principis dels anys 90 per tal de crear un carrer o plaça més ample. Aquesta illa, amb construccions dels segles XVIII i XIX, es trobava delimitada pels carrers dels Carders, al nord, i dels Assaonadors, al sud.

Com a conseqüència d'aquesta reforma, l'estratigrafia es trobava molt contaminada per inclusions modernes i gairebé totes les estructures, que corresponen a als edificis enderrocats, es troben per sota del nivell superficial. Malgrat aquestes inclusions i la profusió d'estructures modernes s'ha documentat una sèrie d'estructures més antigues, bàsicament fosses sèptiques amb nivells de colmatació amb material ceràmic dels segles XV-XVI.

Com en el cas del Sector 1, també es van excavar quatre rases: una per instal·lar el tub de les escombraries, dues per col·locar els tancs de succió i una darrera per excavar l'entrada del túnel subterrani.

En tot els casos, en primer lloc es va enretirar l'asfalt del carrer i, posteriorment, es van rebaixar els nivells superficials mitjançant una màquina retro-excavadora fins localitzar les estructures o estrats arqueològics.

Finalment, es va procedir a l'inici de l'excavació manual fins assolir el terreny geològic o la cota necessària per instal·lar el tub de les escombraries.

5.2.1- Rasa 1

Sondeig realitzat amb una orientació est/oest. Situat a l'extrem sud del carrer d'Allada Vermell, al cantó més proper a la placeta de la Puntual i el carrer de la Princesa. Les seves dimensions són 9.90 metres de llargada i 4.80 m d'amplada. Aquesta rasa, localitzada davant dels actuals edificis núm. 27 i 20, es trobava dins dels antics immobles núm. 28 del carrer Vermell i 33 del carrer dels Assaonadors.

Cal destacar que el col·lector central del carrer construït a principis dels anys 90, que dividia la rasa en dues parts, va afectar significativament a la conservació tant de les estructures com dels estrats arqueològics documentats.

En aquesta rasa es va obrir l'entrada del túnel subterrani que connectava el carrer d'Allada Vermell amb el del Rec. Aquest es va construir en dues fases; en primer lloc es va rebaixar fins assolir els nivells arqueològics i, un cop excavats i desmuntades les estructures, es van construir unes pantalles pels quatre costats de la rasa per consolidar les parets. Finalment, es va buidar l'interior d'aquesta per tal que la màquina perforadora pogués excavar el túnel.

Seqüència estratigràfica

Com ja s'ha comentat anteriorment, aquest sondeig es trobava dividit en dues parts a causa de la presència del col·lector central. Al cantó est, un cop enretirat el paviment del carrer composat per llambordes i la seva preparació (Ue 2001), es va documentar un mur de fonamentació de grans dimensions (Ue

2006), orientat en sentit nord-oest/sud-est, realitzat amb pedres irregulars lligades amb morter de color groguenc i revestit amb un estuc de color groc/blanc per la seva cara nord-oest. Aquesta fonamentació, que corresponia al mur de façana de l'immoble núm. 28 del carrer Vermell, té una cronologia situada entre els segles XVIII-XIX, moment en què es va construir la major part dels edificis d'aquesta zona del barri del Ribera.

Detall del mur de façana Ue 2006

A l'extrem nord d'aquest mur de façana es va documentar un mur de tancament o divisori (Ue 2008) amb una orientació nord-est/sud-oest, realitzat amb carreuons lligats amb morter de color groguenc. Malgrat no es va poder documentar la relació física entre els dos murs, sembla que aquesta fonamentació es recolzava al mur de façana per tal de dividir l'espai interior de l'immoble.

Al mig del mur de façana, se li recolza una estructura indeterminada (Ue 2010), que probablement formaria part dels fonaments de l'edifici enderrocat, realitzada amb pedres irregulars i maons lligades amb morter de calç blanca. També es va localitzar un dipòsit modern de planta rectangular (Ue 2002) realitzat amb rajoles lligades amb morter de color blanc. Aquestes estructures tenen una cronologia més moderna que els murs de l'immoble, és a dir, van ser construïdes entre els segles XIX i XX.

Pel que fa a l'estratigrafia, cal dir que es trobava molt contaminada pel formigó del col·lector central i només es va poder excavar algun nivell de colmatació amb pot material en un espai molt reduït entre el mur de façana i el col·lector. Per sota d'aquests nivells i del dipòsit es va documentar un retall indeterminat (Ue 2063) farcit amb sorra (Ue 2005), segurament amb l'objectiu d'extreure argila.

Al cantó oest de la rasa, un cop extret el paviment de llombardes i la seva preparació (Ue 2001) també es va trobar un seguit d'estructures i estrats localitzat només entre 0.30 i un metre de profunditat respecte al nivell del carrer.

A continuació passem a descriure aquestes estructures, de les quals s'ha pogut diferenciar quatre fases cronològiques:

En una primera fase, trobem una canalització (Ue 2039) composada per un tub cilíndric de ceràmica revestit amb una estructura realitzada amb pedres irregulars lligades amb morter de color blanc i orientada en sentit nord-oest/sud-est, a una cota de 2.76 m s.n.m.. Quant a la seva cronologia, sembla que va ser colmatada al segle XIV ja que la preparació de paviment (Ue 2030) que la cobria contenia ceràmica decorada amb verd i manganès. Per tant, aquesta estructura correspondria al moment de construcció del barri d'època baix-medieval, és a dir, de finals del segle XIII o inicis del segle XIV.

Detall de la canalització Ue 2039

Posteriorment, es va documentar la paret d'una claveguera (Ue 2025) realitzada amb pedres irregulars lligades amb morter de color ataronjat i amb una orientació en sentit nord-oest/sud-est, a una cota de 3.00 m s.n.m.. Segons ens indica l'estratigrafia, aquesta estructura sembla datar-se en un moment posterior, al voltant dels segles XV-XVI.

En una fase posterior, situada al segle XVI, trobem un dipòsit de planta circular (Ue 2016) amb una funció indeterminada, realitzat amb pedres rectangulars lligades amb morter de color groguenc, a una cota de 2.80 m s.n.m. Es trobava farcida per tres estrats (Ue 2015, 2017 i 2018) composats d'argiles i material constructiu. D'aquest dipòsit només es va poder excavar una meitat ja que l'altra quedava fora de la zona afectada per la intervenció.

D'aquest període, també es va localitzar el fons d'un pou (Ue 2029) realitzat amb pedres rectangulars lligades amb morter de color groguenc, a una cota de 2.90 m s.n.m.. Només es conservava una meitat ja que l'altra va quedar afectada per la instal·lació d'un semàfor o farola.

Detall del dipòsit circular Ue 2016

Posteriorment, al segle XVII, trobem una sèrie d'estructures com una fonamentació de planta rectangular (Ue 2024) realitzada amb pedres irregulars lligades amb morter de color blanc amb una orientació en sentit nord-oest/sud-est, a una cota de 3.05 m s.n.m. Aquesta estructura, que es situa al mig de la rasa, podria tractar-se d'un mur de façana d'un edifici anterior a la construcció dels edificis del segle XVIII.

Dins d'aquest marc cronològic s'ha documentat un altre mur de fonamentació (Ue 2040) que es recolzava a la fonamentació 2024 formant el que podria ser una habitació o àmbit. Estava realitzat amb pedres irregulars lligades amb morter de color groguenc amb una orientació en sentit nord-est/sud-oest, a una cota de 2..84 m s.n.m. Al seu cantó sud-oest es trobava afectat per una fonamentació de ciment modern.

Finalment, es van excavar una sèrie d'estructures amb una cronologia situada al segle XVIII, moment en el qual es va començar la construcció dels actuals edificis d'aquest carrer. Així, trobem un petit mur (Ue 2050) realitzat amb rajoles lligades amb morter de color blanc amb una orientació en sentit nord-est/sud-oest. També es van documentar els fons de tres tenalles (Ue 2028, 2027 i 2061) realitzades amb ceràmica oxidada, algunes amb segells. Totes tres, situades al sud-est de la rasa, es trobaven afectades per la construcció del col·lector central.

Quant a l'estratigrafia, es van documentar tres nivells (Ue 2013, 2023 i 2030) de preparació de paviment composats de morter de color taronja, els dos primers colmatats a principis dels segle XVII (el primer a 3.00 m s.n.m. i el segon 2.86 m s.n.m.) i el darrer, que cobria la canalització 2039, contenia ceràmica decorada amb verd i manganès, es a dir, del segle XIV (a una cota de 2.80 m s.n.m.).

A una cota de 2.72 m s.n.m., es va excavar un estrat de sorra (Ue 2041) que farcia un retall irregular (Ue 2057) possiblement per l'extracció d'argiles o com aïllant tèrmic. Finalment, un cop desmuntades les estructures, es van excavar dos nivells més (Ue 2065 i 2078) composats d'argiles de color marró molt compactes sense materials, però aquesta vegada, per raons de seguretat i per l'aflorament del nivell freàtic, mitjançant una màquina retro-excavadora. Sota l'estrat 2078, es va documentar el terreny geològic (Ue 2000), a una cota de 0.06 m s.n.m.

Un cop finalitzat el procés d'excavació manual d'aquesta rasa es va procedir al desmuntar manual o mitjançant medis mecànics de totes les estructures previ permís administratiu.

Evolució cronològica:

-Època baix-medieval (segles XIV-XV): en un primer moment, a finals del segle XIII o inicis del segle XIV, es localitza la presència d'una canalització (Ue 2039) que se li recolzava un nivell de preparació de paviment (Ue 2030) composat de morter de color ataronjat. Finalment, trobem la paret d'una claveguera, amb una cronologia més tardana, situada entre els segles XV i XVI.

-Època moderna (segles XVI-XVIII): dins d'aquest moment podem distingir tres fases: en primer lloc, amb una cronologia situada al voltant del segle XVI trobem el dipòsit Ue 2016 i el pou Ue 2029. Posteriorment, del segle XVII, es va documentar una fonamentació indeterminada (Ue 2024), un mur de fonamentació realitzat amb carreuons (Ue 2040) i dues preparacions de paviments (Ue 2013 i 2023).

Finalment, del segle XVIII, trobem un petit mur de rajoles (Ue 2050) i tres tenalles de ceràmica oxidada a torn (Ue 2027, 2028 i 2061).

-Època contemporània (segles XIX-XX): d'aquest període trobem un mur de façana (Ue 2006) i un mur de fonamentació (Ue 2008), aquestes estructures podrien tenir un origen al segle XVIII. També es va documentar una estructura indeterminada realitzada amb morter de calç blanca (Ue 2010) i un dipòsit (Ue 2002).

5.2.2- Rasa 2

Rasa realitzada amb una orientació nord-sud. Es localitzava entre l'extrem sud, al costat de la Placeta de la Puntual, fins a la meitat nord del carrer d'Allada Vermell, entre els actuals immobles núm. 11 i 27 de la banda oest de la via. Les seves dimensions són de 66.60 m de llargada i entre 1.10 i 1.15 m d'amplada. Assoleix una profunditat màxima de 0.01 m s.n.m..

Cal assenyalar que aquest carrer es va reformar a principis dels anys 90 enderrocant una illa de cases per tal de crear un carrer o plaça més ample. També cal destacar la construcció del nou col·lector central que ocupava la totalitat de la superfície al final de la rasa. Per aquests motius l'estratigrafia es trobava molt contaminada i gairebé totes les estructures es trobaven per sota del nivell superficial, a una cota entre 0.40 i 0.50 m respecte al nivell del carrer. Malgrat la profusió d'estructures i inclusions modernes, s'ha documentat una sèrie d'estructures més antigues, bàsicament fosses sèptiques amb nivells de colmatació amb material ceràmic amb una cronologia entre el segle XV i principis del XVII.

A causa de les dimensions de la rasa i aprofitant que encara es conservaven els murs de fonamentació que dividien els antics immobles del carrer Vermell, la descripció que a continuació farem de la seqüència estratigràfica s'ha dividit respectant aquests immobles, és a dir, entre els núm. 10 i 28

L'objectiu fonamental que marcava aquesta rasa era la instal·lació del tram principal del tub de les escombraries d'aquest carrer.

Seqüència estratrigràfica

Primerament es va enretirar el paviment del carrer composat per llambordes i la seva preparació (Ue 2001) composada per graves, material constructiu i pedres. Per sota, es van documentar les estructures relacionades amb les edificacions enderrocades.

Núm. 28

D'aquest immoble només es va poder localitzar el mur de fonamentació 2295 que limitava al nord amb l'edifici núm. 26. Aquest estava realitzat amb pedres irregulars lligades amb morter de calç blanca i orientat en sentit est-oest.

Aquest immoble es trobava subdividit per un envà o mur (Ue 2331) realitzat amb pedres irregulars lligades amb morter de color ataronjat i amb una orientació en sentit est-oest. Al cantó sud d'aquest trobem un paviment de rajoles (Ue 2332) lligades amb morter de color blanc.

Per sota es va localitzar un petit mur (Ue 2351) realitzat amb pedres lligades amb morter de calç blanca, a una cota de 2.97 m s.n.m., i part d'un paviment de rajoles (Ue 2358) molt fragmentades lligades amb morter de color taronja, a 3.06 m s.n.m., que es trobava tallat per la trinxera de fonamentació de dues clavegueres (Ue 2359 i 2360). La primera (Ue 2359), amb una orientació est-oest i a una cota de 0.60, estava composada per una tapa (Ue 2359) de rajoles, dues parets (Ue 2369) de pedres i rajoles lligades amb morter de calç blanca i una base de rajoles (Ue 2371). La segona (Ue 2360), que té el mateixos elements que l'altra (Ue 2360 la tapa, 2370 les parets i 2372 la base), té una orientació nord-sud i es connecta amb aquella.

Un cop desmuntades aquestes estructures es va documentar una fossa sèptica (Ue 2403) de planta rectangular, de la qual només es van localitzar tres murs realitzats amb carreuons lligats amb morter de color groguenc i amb una orientació en sentit est-oest. Aquesta fossa es trobava farcida per dos estrats: el 2394, composat d'argila de color marró i morter, amb material ceràmic dels segles XV-XVI, bàsicament amb decoracions de reflexes metàl·lics amb motius vegetals, blanca i blava anomenada de Barcelona i algun fragment de producció valenciana. El segon (Ue 2413), estava composat d'argila amb

carbons i morter, a una cota de 1.66 m s.n.m. Aquest estrat contenia un important conjunt de formes ceràmiques vidriades (com bacils, cassoles, gibrells, morters, olles...); vidriades blanques, bàsicament escudelles; ceràmica anomenada de Barcelona, amb decoracions geomètriques i alàfies i, finalment, fragments d'escudelles de producció catalana decorades amb reflexes metàl·lics i blanca i blaves. Tot aquest conjunt dóna una cronologia al voltant de la segona meitat del segle XV.

Detall de la fossa sèptica Ue 2403

Per últim, entre aquesta fossa sèptica i la fonamentació Ue 2337, es va documentar un nivell de sedimentació lenta composat d'argiles amb ceràmica medieval (Ue 2357) que cobria un basament de planta arrodonida realitzat amb morter de color blanc (Ue 2357). Per sota, es va excavar un altre nivell d'argila de color vermellós amb material romà molt rodat (Ue 2368). Posteriorment, es va extreure un estrat d'argila de color vermellós, a una cota de 2.18, que es trobava tallat per les estructures anteriorment descrites (Ue 2384). Finalment, a 0.00 m s.n.m. es va localitzar el terreny geològic (Ue 2000).

Núm. 26

Delimitat pels murs de fonamentació Ue 2295, situat al sud, i la Ue 2339, al nord, tots dos amb una orientació est-oest. Cal assenyalar que el seu interior es trobava subdividit pel mur Ue 2274.

Al primer àmbit, delimitat per les fonamentacions Ue 2295 i 2274, sota un nivell de cendres (Ue 2278) i un altre composat per material constructiu, es va documentar l'antic paviment (Ue 2293) de l'immoble realitzat amb rajoles lligades amb morter de calç blanca, a una cota de 2.90 m s.n.m. Sota les preparacions d'aquest paviment, es va trobar una altra fossa sèptica (Ue 2317), a una cota de 2.62 m s.n.m., composada per tres murs (Ue 2316, 2317, 2340) realitzats amb carreuons i fragments de rajoles lligades amb morter de calç blanca. Els farciments d'aquesta estructura (Ue 2318, 2329 i 2330), composats d'argiles marrons o vermelles, contenien fragments de plats i escudelles decorades amb reflexes metàl·lics de producció catalana, pinzell i pinta i alguns fragments de ceràmica anomenada de Barcelona amb motius vegetals i geomètrics. Per tant, s'ha situat el moment d'abandó d'aquesta fossa al voltant del segle XVI.

Finalment es va extreure un estrat de sedimentació lenta composat d'argila de color vermellós (Ue 2320), a una cota de 2.70 m s.n.m., que contenia algun fragment de ceràmica oxidada romana. En aquesta part de la rasa no es va assolir el terreny geològic ja que el tub de les escombraries es va instal·lar a un 1.50 m respecte al nivell del carrer.

A l'àmbit del costat, delimitat pels mur divisoris Ue 2274 i 2339, també es va documentar un altre paviment modern realitzat amb rajoles (Ue 2216) de 0.24 per 0.24 m i de 0.32 per 0.16 m lligades amb morter de calç blanca, a una cota de 3.10 m s.n.m. Per sota es va excavar una altra fossa sèptica (Ue 2225) composada per tres murs realitzats amb pedres lligades amb morter de color

taronja, a 3.02 m s.n.m. Els farciments d'aquesta estructura quedaven fora de la zona afectada per la instal·lació del tub, però a partir dels nivells que la cobrien i els que tallava la seva trinxera de fonamentació, tindria una cronologia al voltant del segle XVI.

Vista general del paviment Ue 2293

Al costat d'aquesta estructura es va documentar un mur de fonamentació (Ue 2279), a una cota de 2.76 m s.n.m., realitzat amb pedres lligades amb morter de color taronja i una orientació nord-sud. També estava cobert pels mateixos estrats que la fossa Ue 2225, per tant tindria una cronologia similar. A causa de les dimensions de la rasa i de la presència del col·lector central del carrer, és gairebé impossible interpretar la funció d'aquesta estructura.

Com a l'àmbit anterior també es va documentar l'estrat de sedimentació lenta Ue 2320, el qual estava tallat per les trinxeres de fonamentació d'aquestes estructures.

Núm. 24

Aquest immoble es trobava delimitat pels murs de fonamentació Ue 2339, localitzat al sud, i pel Ue 2275, al nord.

De la darrera fase d'ocupació documentada en aquest edifici, situada entre els segles XIX i XX, trobem el mur de fonamentació (Ue 2275), realitzat amb pedres irregulars i rajoles lligades amb morter de calç blanca, que es trobava molt malmès com a conseqüència de la construcció del col·lector central del carrer. Al costat d'aquest mur trobem dues canalitzacions o clavegueres: la Ue 2211, composada per dues parets i una base (Ue 2214), realitzada amb rajoles lligades amb morter de calç blanca i orientada en sentit est-oest; i la Ue 2227 composada per una tapa dues parets (Ue 2291 i 2298) i un base (Ue 2303), orientada en sentit est-oest. També es va documentar part d'un paviment (Ue 2215) de rajoles de 0.30 per 0.15 m molt fragmentades.

Sota la primera claveguera es van localitzar unes escales (Ue 2218), situades al costat del mur de fonamentació Ue 2275, a un cota de 3.04 m s.n.m. i amb una orientació est-oest. Aquesta estructura estava composada per tres parets (Ue 2218) realitzades amb pedres irregulars lligades amb morter de color blanc i dos graons (Ue 2224) realitzats amb rajoles lligades amb morter del mateix color i, finalment, per un llit o nivell de preparació (Ue 2262).

Quant a l'estratigrafia d'aquesta part de l'immoble es van extreure diversos nivells d'argiles i sorres amb poc material ceràmic. Només destaquem l'estrat Ue 2326, composat de llims de color beige, amb un fragment de ceràmica sense forma de producció islàmica (segles X-XI), a una cota de 2.70

m s.n.m. Per sota es van documentar dos nivells d'argiles (Ue 2327 i 2338) de color vermellós sense material ceràmic.

A la banda sud, sota els farciments d'un retall indeterminat (Ue 2236), trobem una fossa sèptica (Ue 2222), a una cota de 2.86 m s.n.m., de la qual només es van poder documentar tres murs (Ue 2222, 2233 i 2252) realitzats amb carreuons lligats amb morter de color groguenc. Cal destacar que al mur situat al cantó sud se li recolzava el mur de fonamentació (Ue 2339) pertanyent a l'antic immoble.

Aquesta estructura estava farcida per tres nivells de colmatació (Ue 2232, 2250 i 2253), el primer amb ceràmica de principis del segle XVII, és a dir, blanca i blava catalana decorada amb orles diverses, fragments de plats i escudelles de reflex metàl·lic de pinzell i pinta en blau, vidriades blanques...; el segon, amb una cronologia situada al voltant del segle XVI, amb blanca i blava anomenada de Barcelona i de reflex metàl·lic de producció catalana i valenciana. El darrer, composat d'argila de color gris amb carbons i cendres, no contenia cap tipus de material.

Núm. 22

Aquest edifici es trobava delimitat pel mur de fonamentació Ue 2275, situat al sud, i per la Ue 2134, al nord. Cal assenyalar que la construcció del col·lector central del carrer va afectar la conservació de les estructures documentades que, bàsicament, corresponen a la darrera fase d'ocupació de l'immoble.

Així doncs, a la banda sud, trobem un mur de rajoles (Ue 2080), que podria correspondre a les restes del pati interior de l'edifici, lligades amb morter de calç blanca que es trobava revestit per les dues cares amb rajoles de 30 x 15 cm (Ue 2081 i 2188).

Aquest mur es recolza a un dipòsit (Ue 2079) de planta rectangular, a una cota de 3.25 m s.n.m., composat per tres parets realitzades amb rajoles lligades amb morter de calç blanca i una base també de rajoles (Ue 2172). El farciment d'aquesta estructura estava composat de morter de color taronja barrejat amb argila de color marró i material constructiu (Ue 2089).

Núm. 20

L'immoble es trobava delimitat pel mur de fonamentacó Ue 2134, situat al sud, i per la Ue 2083, al nord.

En primer lloc, es va documentar un dipòsit (Ue 2082) de planta rectangular composat per tres murs realitzats amb maons de 0.30 per 0.15 m lligades amb morter de calç blanca i una base de rajoles de 0.24 per 0.24 m (Ue 2147). Quant al seu farciment (Ue 2092), composat d'argila de color marró amb material constructiu, va donar material ceràmic del segle XIX.

A la banda nord d'aquesta estructura es van excavar dues clavegueres: la primera estava composada per una coberta (Ue 2163) i dues parets (Ue 2164) realitzades amb rajoles lligades amb morter de color blanc i orientada en sentit nord-sud i, la segona, presentava també una coberta (Ue 2171) realitzada amb rajoles lligades amb morter de color blanc i no conservava les parets. Aquesta canalització semblava la continuació de la claveguera Ue 2163 però amb una orientació est-oest.

Quant a l'estratigrafia, es va excavar un seguit de petits estrats sense material ceràmic significatiu.

Núm. 18

Aquest immoble es trobava delimitat pels murs de fonamentació Ue 2083, situat al sud, i la Ue 2084, al nord.

Dins d'aquest àmbit es va documentar un mur (Ue 2150) que es recolzava a la fonamentació Ue 2083, estava realitzat amb pedres irregulars lligades amb morter de color blanc i tenia una orientació en sentit nord-sud. Aquesta estructura s'ha datat entre els segles XVIII i XIX, moment en el qual es van construir els edificis.

La trinxera de fonamentació d'aquesta estructura (Ue 2181), que es trobava tallada pel col·lector central del carrer per la seva cara oest, tallava un seguit d'estrats d'argiles de color marró o vermellós. Alhora, aquests estaven tallats per un gran retall indeterminat (Ue 2191) que estava farcit per un estrat amb material modern (Ue 2192) composat d'argila de color gris amb material constructiu i pedres. Aquest retall tallava un nivell de sedimentació lenta composat d'argila de color marró.

Núm. 16

Aquest espai comprèn entre el mur de fonamentació Ue 2084, situat al sud, i la Ue 2088, al nord.

Hem d'assenyalar que el conjunt d'estructures i estrats que es van excavar dins d'aquest immoble es trobaven afectades per la construcció del col·lector central del carrer.

Al costat del mur divisori Ue 2084, del qual només es va poder documentar una part al tall de la rasa, es van localitzar dues clavegueres: la primera, estava composada per una coberta (Ue 2145) de rajoles, dues parets (Ue 2085) i una base (Ue 2144) i tenia una orientació en sentit est-oest. La segona, que es tractava de la continuació de la claveguera Ue 2145, estava composada de dues parets (Ue 2086) i una base (Ue 2173) realitzades amb pedres rectangulars lligades amb morter de calç blanca i estava orientada en sentit nord-oest/sud-est.

Al cantó nord, es va localitzar un altre conjunt de clavegueres modernes que a continuació passem a descriure:

-Claveguera composada per dues parets (Ue 2099) i una base (Ue 2106) realitzades amb rajoles lligades amb morter de calç blanca. Orientada en sentit est-oest.

-Claveguera composada per dues parets (Ue 2121) i una base (Ue 2124) realitzades amb rajoles lligades amb morter de calç blanca. La situada al sud aprofita la paret de la claveguera Ue 2099. Orientada en sentit est-oest.

-Claveguera composada de dues parets (Ue 2087) i una base (Ue 2107) realitzades amb rajoles lligades amb morter de calç blanca. Orientada en sentit est-oest.

Al costat de la primera, es va excavar una tenalla (Ue 2116) de ceràmica vidriada comuna de color marró que es recolzava a una base realitzada amb pedres rectangular (Ue 2125). Aquesta s'ha datat al voltant dels segles XVIII-XIX, moment en el que es van construir aquestes edificacions.

Detall de la tenalla Ue 2116

Quant a l'estratigrafia, es va documentar un seguit d'estrats amb una composició molt similar, argiles compactes de color marró o vermellós, sense material ceràmic significatiu. L'excavació manual es va donar per finalitzada a una cota de 2.21 m s.n.m. sense assolir el terreny geològic ja que el tub de les escombraries es va instal·lar a un metre i mig respecte al nivell del carrer.

Finalment, quant a la resta de la rasa, on es situarien el immobles núm. 14, 12 i 10, no es va localitzar cap tipus d'estructura o estrat com a conseqüència de la construcció del col·lector central del carrer que ocupava gairebé la totalitat de la superfície del sondeig.

Un cop finalitzat el procés d'excavació manual de la rasa es van desmuntar totes les estructures, sempre amb les pertinents resolucions afirmatives per part de la Direcció General del Patrimoni Cultural.

Evolució cronològica:

-Època romana indeterminada: aquesta etapa queda representada per dos estrats de sedimentació lenta (Ue 2320 i 2368) amb material romà d'aspecte rodat amb una cronologia indeterminada.

-Època alt-medieval (segles X-XI): aquest moment queda representat per un estrat d'argila (Ue 2326) que contenia algun fragment de ceràmica sense forma de producció islàmica.

-Època baix-medieval (segles XIV-XV): dins d'aquest període trobem un conjunt de fosses sèptiques (Ue 2222, 2317 i 2403) construïdes entre els segles XV i XVI i colmatades entre els segles XVI i XVII. Totes estaven realitzades amb carreouns lligats amb morter de color groguenc.

-Època medieval indeterminada: dins d'aquest grup tenim un nivell d'argila (Ue 2357) i un basament (Ue 2373).

-Època moderna (segles XVI-XVIII): d'aquesta època es va documentar una altra fossa sèptica (Ue 2225) i un mur de fonamentació (Ue 2279).

-Època contemporània (segles XIX-XX): aquest període queda representat per les estructures corresponents a les cases enderrocades a principis dels anys 90. Moltes d'aquestes tenen un origen al segle XVIII, bàsicament els murs de fonamentació que dividien els immobles. Així doncs, trobem els murs de fonamentació (Ue 2080, 2083, 2084, 2088, 2134, 2150, 2274, 2275, 2295, 2314, 2331, 2337 i 2339) a més d'un petit mur (Ue 2351). També es van documentar paviments de rajoles (Ue 2215, 2216, 2293, 2332 i 2358), clavegueres (Ue 2086, 2087, 2099, 2121, 2145, 2163, 2171, 2211, 2227, 2359 i 2360), una escala (Ue 2218), dos dipòsits (Ue 2079 i 2082) i una tenalla (Ue 2116).

5.2.3- Rasa 3

Rasa realitzada amb una orientació nord-sud. Situada al mig del carrer d'Allada Vermell, dins dels antics immobles núm. 12 del carrer Vermell i el núm. 9 del carrer de l'Allada. Les seves dimensions eren de 3.58 m de llargada i 1.62 m d'amplada, també presentava un ramal que la connectava amb la Rasa 2 amb una llargada de 4.20 m i 0.70 m d'amplada. Assoleix una profunditat màxima de 0.31 m s.n.m.

En aquesta rasa es va instal·lar un tanc de succió connectat a la rasa principal mitjançant un ramal que es situava per sobre del col·lector principal del carrer.

Seqüència estratigràfica

Primerament, es va enretirar el paviment del carrer composat de llambordes i la seva preparació (Ue 2001). Sota aquest nivell de runa, graves, morter i argila de color marró es va documentar un seguit d'estructures.

Al centre de la rasa, dintre de l'immoble núm. 12, es va localitzar un conjunt d'estructures d'època baix-medieval, de finals del segle XIII i principis del XIV, es tracta d'un mur fonamentació (Ue 2237) realitzat amb pedres irregulars lligades amb morter de color ataronjat i amb una orientació en sentit est-oest, a un cota de 3.22 m s.n.m. Aquest estructura va ser colmatada entre finals del segle XVI i inicis del segle XVII ja que l'estrat que el cobria, la Ue 2234, contenia ceràmica importada d'Itàlia i alguns fragments de blanca i blava catalana.

Al costat d'aquesta fonamentació, es va excavar una claveguera (Ue 2242) realitzada amb pedres rectangulars lligades amb morter de color ataronjat, a una cota de 3.09 m s.n.m. Aquesta claveguera presentava dues fases: a la primera, amb una direcció est-oest, es va construir aprofitant el mur Ue 2237 com a paret sud. Aquesta claveguera va ser modificada al llarg del segle XIV, com ho indica el seu nivell de farciment Ue 2247 que contenia un fragment de plat de ceràmica decorada en verd i manganès. Posteriorment, es va desviar la seva trajectòria mitjançant una nova canalització amb una orientació nord-est /sud-oest (Ue 2243). Aquesta nova estructura estava més elevada, a una cota de 3.30 m s.n.m., i es recolzava a una nova fonamentació (Ue 2254) realitzada amb pedres irregulars lligades amb morter de color ataronjat. La claveguera va ser colmatada entre finals del segle XVI i inicis del XVII, com el mur Ue 2237.

Vista general de les estructures localitzades a la rasa 3

Com succeïa a la Rasa 2, també es va documentar un conjunt d'estructures modernes que formaven part de les cases enderrocades. A una cota de 3.50 m s.n.m. es va localitzar un mur de fonamentació (Ue 2240) realitzat amb maons i pedres irregulars lligades amb morter de color blanc. Aquesta fonamentació podria correspondre al mur divisori entre els immobles núm. 6 del carrer Vermell i el núm. 12 del carrer de l'Allada.

Tallant aquesta fonamentació trobem dues clavegueres modernes: la Ue 2304, amb una orientació est-oest, composada per dues parets (Ue 2304) realitzades amb rajoles lligades amb morter de calç blanca i una base (Ue 2312) de rajoles. L'altra (Ue 2306), amb una orientació nord-oest/sud-est, presentava la mateixa tècnica constructiva (Ue 2036 les parets i Ue 2313 la base).

Per últim, trobem dues estructures situades al ramal que connecta la rasa tanc de succió amb la Rasa 2. En primer lloc, un paviment (Ue 2321) de rajoles de 0.30 per 0.15 m lligades amb morter de color blanc, a una cota de 3.14 m s.n.m.. Aquest paviment es recolza a un pilar o estructura de planta quadrada (Ue 2322) realitzada amb pedra tallada que podria correspondre a una porta. Aquesta part de la rasa es trobava molt malmesa per la construcció del col·lector central del carrer.

Quant a l'estratigrafia, a part dels estrats de colmatació corresponents a les estructures, al cantó sud de la rasa es va excavar una petita seqüència amb poc material ceràmic. Destaca el farciment Ue 2256 del retall indeterminat Ue 2260, composat de cendres de color gris, a una cota de 3.02 m s.n.m. Per sota es va documentar un nivell d'ús (Ue 2258), format per morter de color gris, a 2.82 m s.n.m.

Abans d'assolir el terreny geològic, es va documentar un nivell d'argila de color marró fosc (Ue 2259), al qual se li recolzaven gairebé totes les estructures descrites anteriorment. Finalment a una cota de 0.31 es va localitzar el torturà (Ue 2000).

Un cop finalitzat el procés d'excavació manual de la rasa es van desmuntar totes les estructures documentades, amb el permís administratiu corresponent.

Seqüència cronològica

-Època baix medieval (segles XIV-XV): aquesta etapa queda representada pel mur de fonamentació Ue 2337. El seu moment constructiu es situa entre finals del segle XIII i principis del XIV i, la seva colmatació, entre finals del XVI i principis del XVII. També es va documentar una claveguera (Ue 2242).

-Època moderna (segles XVI-XVII): dins d'aquest període trobem únicament una fonamentació (Ue 2254).

-Època contemporània (segles XIX-XX): com en el cas de la Rasa 2, també es va documentar un conjunt d'estructures corresponents als edificis enderrocats a finals del segle XX. Així, trobem un mur de fonamentació (Ue 2040), dues clavegueres (Ue 2304 i 2306), un paviment de rajoles (Ue 2321) i un pilar o estructura de planta quadrada (Ue 2322).

5.2.4- Rasa 4

Rasa realitzada amb una orientació nord-sud. Situada al sud del carrer d'Allada Vermell, al costat mes proper de la placeta de la Puntual i del carrer de la Princesa. Les estructures i estrats que es van documentar al llarg del procés d'excavació es trobaven dins de l'antic immoble núm. 27 del carrer de l'Allada. Les seves dimensions eren de 5.18 m de llargada i 1.88 m d'amplada. Assoleix una profunditat màxima de 0.03 m s.n.m.

En aquesta rasa es va instal·lar el primer tanc de succió del carrer d'Allada Vermell amb un ramal al tub principal. Cal destacar que al ramal no van sortir restes arqueològiques com a conseqüència de la construcció del col·lector central del carrer.

Seqüència estratigràfica

En primer lloc, es va extreure el paviment del carrer composat de llambordes i posteriorment la seva preparació (Ue 2001).

A la banda sud de la rasa, es va documentar part d'un paviment de rajoles (Ue 2361) de 0.24 per 0.12 m lligades amb morter de color taronja, a

una cota de 3.10 m s.n.m. Al costat, es va localitzar una fonamentació (Ue 2363) de planta irregular realitzada amb pedres i rajoles lligades amb morter de calç blanca. Aquestes estructures modernes formarien part de les cases enderrocades a principis dels anys 90.

Sota el paviment Ue 2361 i tallats per la trinxera de fomentació de la fonamentació Ue 2364, es van excavar un seguit d'estrats (Ue 2381, 2382, 2383, 2385, 2400 i 2401) composats d'argiles de diferents colors i textures i sorres amb materials ceràmics amb decoracions de finals dels segle XVI i principis del XVII així com fragments de vidriades.

Al cantó nord de la rasa, es va trobar una fossa sèptica (Ue 2347) de planta rectangular, amb una orientació nord-sud, composada per quatre murs realitzats amb carreuons i fragments de rajoles lligades amb morter de color groguenc, a una cota de 3.04 m s.n.m. Un d'ells, el situat al sud (Ue 2362), presentava practicat a la part superior un desguàs (Ue 2411) per on entraven les aigües residuals.

Cal dir que els dos murs longitudinals de la fossa continuen cap a l'est, com si fossin murs de fonamentació de possibles cases que en un moment donat van ser reaprofitats com a parets del dipòsit, però a causa de les dimensions de la rasa no es va poder constatar aquest fet. El que sí sembla segur es que aquestes estructures es van aprofitar com a fonamentacions dels antics edificis enderrocats, com ho indica la reforma realitzada al mur nord de la fossa (Ue 2365).

La fossa estava farcida per quatre nivells de colmatació (Ue 2346, 2348, 2354 i 2355) composats d'argiles de diferents colors i textures però tots ells amb tonalitats verdoses degut a les filtracions d'aigües residuals. Quant al material ceràmic, bàsicament amb una cronologia entre mitjan segle XVII i principis del XVIII, destaca la presència de fragments de blanca i blava

catalanes decorades amb orles diverses, de la ditada, sèries de Poblet i de reflexos metàl·lics de pinzell i pinta.

Detall de la fossa sèptica Ue 2347

Quant a la cronologia d'aquesta fossa, pensem que va ser construïda entre finals del segle XVI i principis del XVII i, com ja hem vist anteriorment, va ser colmatada entre finals dels segle XVII i principis del XVIII.

Finalment, sota la fossa Ue 2347 i l'estrat de colmatació Ue 2401, es va documentar un estrat de sedimentació lenta composat d'argila marró amb tonalitats verdes, a una cota de 2.24 m s.n.m., amb algun fragment de ceràmica romana. Per sota, es va extreure un altre nivell d'argila de color vermellós (Ue 2410) que cobria el terreny geològic (Ue 2000), localitzat a una cota de 0.07 m s.n.m.

Com en el cas anterior, també es van desmuntar la totalitat de les estructures documentades, previ permís administratiu.

Seqüència cronològica

-Època romana indeterminada: d'aquest període trobem un estrat (Ue 2401) de sedimentació lenta amb material ceràmic romà molt rodat.

-Època moderna (segles XVI-XVIII): dins d'aquesta etapa trobem la fossa sèptica Ue 2347, datada la seva construcció entre finals del segle XVI i començaments del XVII i va ser colmatada entre finals del segle XVII i principis del XVIII.

-Època contemporània (segles XIX-XX): destaquem la presència de part d'un paviment de rajoles (Ue 2361) i una fonamentació amb una funció indeterminada (Ue 2363).

6. CONCLUSIONS

Una vegada finalitzat el treball de camp i després d'haver descrit els treballs realitzats, passem a exposar un seguit de valoracions finals entorn a les característiques de les restes arqueològiques localitzades a les rases excavades als carrers del Rec i d'Allada-Vermell.

A nivell general, tot i l'obvietat del fet, cal remarcar que com a conseqüència de les característiques pròpies de la intervenció, bàsicament l'excavació de rases d'entre un i dos metres d'amplada, no és possible aconseguir una visió en conjunt de les restes documentades. Per aquest motiu ha estat molt difícil extreure qualsevol tipus d'interpretació general i només hem pogut recuperar informació molt fragmentada i dispersa.

Pel que fa a l'estat de conservació de les estructures documentades, es trobaven molt malmeses a causa de les diferents accions constructives produïdes al llarg del temps. Així, de les més antigues tan sols se'n conserven algunes parts; en canvi, les estructures més modernes presenten un bon estat de conservació. També ha influït en l'estat de conservació la localització de serveis, alguns d'ells encara es trobaven en ple funcionament, com col·lectors d'aigües residuals, cables, canonades del gas o de l'aigua... que, a més d'afectar la conservació tant de les estructures com dels estrats, no han permès en alguns casos continuar l'excavació dels nivells inferiors de forma manual.

D'altra banda, com a dada interessant, es pot aportar la cota del terreny geològic, documentat a uns 0 metres s.n.m. aproximadament. La manca de desnivell entre el carrer del Rec i el d'Allada Vermell contrasta amb altres zones del mateix barri, com és el cas del solar del Pou de la Figuera, on s'arriba a una cota de 5.50 m metres s.n.m.. Aquest fet ens indicaria la presència d'una mena de turó de formació geològica que actualment no és visible. Els carrers on s'ha efectuat la intervenció es trobarien dins de la vall o àrea més baixa d'aquest turó, que es situaria cap al sud. També cal destacar l'aflorament del nivell

freàtic, que gairebé en tots els casos ha condicionat el treballs arqueològics. La presència d'aquests nivells d'aigua indicarien que estem a la zona on es situaven els antics aiguamolls localitzats fora de la muralla romana.

A continuació, passarem a fer un breu resum i valoració de cada sector. Recordem que els dos sectors corresponen als carrers on es van excavar les rases i han estat descrits amb més detall a l'apartat corresponent.

Quant al **Sector 1**, situat al carrer del Rec, s'ha pogut entreveure diverses fases constructives, però a causa de les característiques de l'excavació les interpretacions són molt reduïdes.

En primer lloc, s'ha localitzat alguns fragments ceràmics d'època romana però d'aspecte rodat i sense estar en relació amb cap tipus d'estructura. Aquest material es trobava en estrats de sedimentació lenta composats d'argiles de tonalitat vermellosa. Aquests nivells també s'han documentat a altres intervencions realitzades a tota aquesta àrea de Ciutat Vella.

Les restes constructives més antigues que s'han documentat al llarg de l'excavació corresponen a finals del segle XIII o inicis del segle XIV, ja que és a partir de finals del segle XIII, amb la inclusió d'aquesta zona dins del recinte de la muralla de Pere III, quan es comença a urbanitzar amb l'edificació de grans palaus, així com la fundació del Convent de Santa Caterina, fet que va provocar un important canvi en el traçat dels carrers. Aquest moment de creixement del barri es documenta bàsicament a la Rasa 4, on es va localitzar un seguit de murs de fonamentació realitzats amb carreuons i altres estructures com clavegueres i canalitzacions.

Posteriorment, entre els segle XV i XVI, s'ha detectat una nova etapa de construcció o de reformes, sobretot a la Rasa 3 i 4, amb estructures que s'abandonen, tenint en compte els pocs materials localitzats a l'estratigrafia, a

partir de finals del segle XVII, essent molt possible però que correspongui al moment de destrucció del barri.

D'altra banda, al segle XVII, es continua amb la construcció de noves estructures, segurament amb el propòsit de compartimentar grans espais ja existents en cases més petites, com es documenta a la Rasa 1 i 4. Com ja s'ha comentat anteriorment, l'orientació d'alguns d'aquests murs de fonamentació, com en el cas de la Rasa 1, correspon a la que encara es conserva a l'interior de l'illa de cases situada a l'oest del carrer. Aquest fet indicaria que malgrat l'enderrocament de les edificacions es va respectar la disposició interna dels edificis que es van construir posteriorment i només es va modificar l'orientació del mur de façana.

A l'any 1716, després de la Guerra de Successió, es va iniciar la destrucció o enderrocament del barri, realitzat pels mateixos propietaris obligats a enderrocar les seves cases per a la construcció de la Ciutadella. Com es pot observar en el plànol núm. 3, la línia d'enderrocament afectava aquest carrer en diversos trams; en canvi, el carrer d'Allada-Vermell quedava fora.

Cal destacar que en cap moment s'ha pogut localitzar cap tipus d'estructura relacionada amb el nou traçat del Rec Comtal, construït al llarg del segle XVIII. Aquest es situaria sota l'actual illa de cases delimitada pels actuals carrer Comerç i del Rec.

Per últim, en els nivells més superficials es documenten estructures, bàsicament clavegueres o canalitzacions, construïdes al llarg dels segles XIX i XX, algunes de les quals encara es trobaven en ple funcionament.

El **Sector 2**, situat entre la placeta de la Puntual i el carrer d'Allada-Vermell, presenta algunes diferències significatives respecte al Sector 1.

En primer lloc, cal dir que també es va documentar un seguit d'estrats d'argiles de color vermell o marró amb material romà d'aspecte rodat.

Com al Sector 1, també s'han trobat estructures que formaven part del barri d'època baix-medieval de finals del XIII i principis del XIV. També s'han localitzat altres d'època moderna, bàsicament murs de fonamentació, clavegueres i fosses sèptiques. En aquest cas, com a l'anterior, es constata un creixement d'aquesta part del barri des dels segles XV-XVI fins al segle XVII però, en aquest cas, la colmatació d'aquestes restes o bé és anterior a la destrucció del barri a principis del segle XVIII o bé posterior, ja als segles XIX i XX.

Per tant, a diferència del Sector 1, no es documenta la destrucció dels edificis un cop finalitzada la Guerra de Successió, ja que aquesta zona del barri no es va veure afectada per la construcció de la Ciutadella militar. En aquest cas es documenta un procés arquitectònic d'agregació, reconstrucció i divisions entre finques que en un origen formaven part d'altres espais estructurals però sempre sobre la base del immobles ja existents que arriben fins a l'actualitat.

Finalment, la present intervenció arqueològica ha permès la localització de diverses restes de l'antic barri de La Ribera destruït l'any 1716 però també d'altres que correspondrien al moment de construcció del barri d'època baix-medieval, de finals del segle XIII o inicis del segle XIV. Malgrat les característiques de la intervenció, aquestes noves dades ens permeten avançar en la història d'aquest barri, i de la ciutat.

7. BIBLIOGRAFIA

-ARTIGUES, P. LL.; FERNANDEZ, A. (2002*): Memòria de la intervenció arqueològica a l'antic Mercat del Born.* Arxiu del Servei d'arqueologia de la Generalitat de Catalunya. Barcelona.

-BATLLORI, A.; LLUBIA, LL.M.: Ceràmica catalana decorada. Barcelona 1974.

-BATLLOR, A. ; LLUBIÀ, Ll. Mª. : Ceràmica Decorada Catalana*.* Ed. Vicens-Vives, Barcelona, 1974.

-CERDÀ, J.M.; TELESE, A.: (1994): "Cerámica de procedencia italiana aparecida en Cataluña" a *Laietana Estudis d'història i arqueologia del Maresme.* núm. 9.

-CERDÀ I MELLADO, J. A.: *La ceràmica catalana del segle XVII trobada a la plaça Gran (Mataró),* Barcelona, 2001.

-DURAN I SANPERE, A.: Barcelona i la seva història. Barcelona. 1972-1975.

-FABREGAS, M.; HUERTAS, J. (1998). *Memòria arqueològica a l'Antic Mercat del Born*. Arxiu del Servei d'arqueologia de la Generalitat de Catalunya. Barcelona.

-GARCIA ESPUCHE: Barcelona a principis del s. XVIII. La Ciutadella i els canvis a l'estructura urbana. Barcelona. 1987.

-GACIA ESPUCHE, Albert y GUARDI I BASSOLS, Manuel. (1993). "Estructura urbana" a *El desplegament de la ciutat manufacturera (1714 - 1833). Volum. 5 de Historia de Barcelona,* Gran Enciclopedia Catalana, Barcelona, 1993.

-GALERA, M.; ROCA, F.; TARRAGÓ, S.: Atlas de Barcelona. Barcelona 1982.

-HUERTAS, J.(2000): *Memòria de la intervenció arqueològica al solar de Jaume Giralt 4-10 (Barcelona*). Arxiu del Servei d'arqueologia de la Generalitat de Catalunya. Barcelona.

-SOBREQUÉS, J.: Història de Barcelona. Vol. IV. Segles XIV-XV. Barcelona. 1992.

-SOBREQUÉS, J.: Història de Barcelona. Vol. IV. Segles XVI-XVII. Barcelona. 1992.

-TELESE I COMPTE, A. (1987). "Les Sèrie de Poblet" a *Butlletí Informatiu de Ceràmica.* núm. 32.

-TELESE I COMPTE, A.: *La vaixella blava catalana de 1650 a 1670. Repertori, catalogació i proposta per a la seva nomenclatura. Investigació bibliogràfica sobre la pisa hispànica,* Barcelona, 1991.

-V.V.A.A.: Història de Barcelona. Enciclopèdia Catalana. Barcelona 1995.

8. ESTRUCTURES AFECTADES PER LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA

El procés d'excavació de les rases per la instal·lació del servei de recollida pneumàtica de residus sòlids urbans de Ciutat Vella va implicar que es veiessin afectades una sèrie d'estructures arqueològiques de les que han estat descrites anteriorment. Algunes d'aquestes, es que quedaven dins de l'espai por on discorren les rases, van haver de ser desmuntades, mentre que les que no van quedar afectades van ser cobertes per poder instal·lar el nou servei.

El desmuntatge de les estructures afectades es va fer seguint la metodologia arqueològica i aquestes van ser documentades de la manera habitual, tant amb fotografia com amb dibuix topogràfic.

A continuació enumerem en dos llistat les estructures desmuntades i les cobertes per poder dur a terme les tasques d'instal·lació dels nous serveis, amb el número d'Unitat estratigràfica de cada estructura i amb la seva cronologia.

1

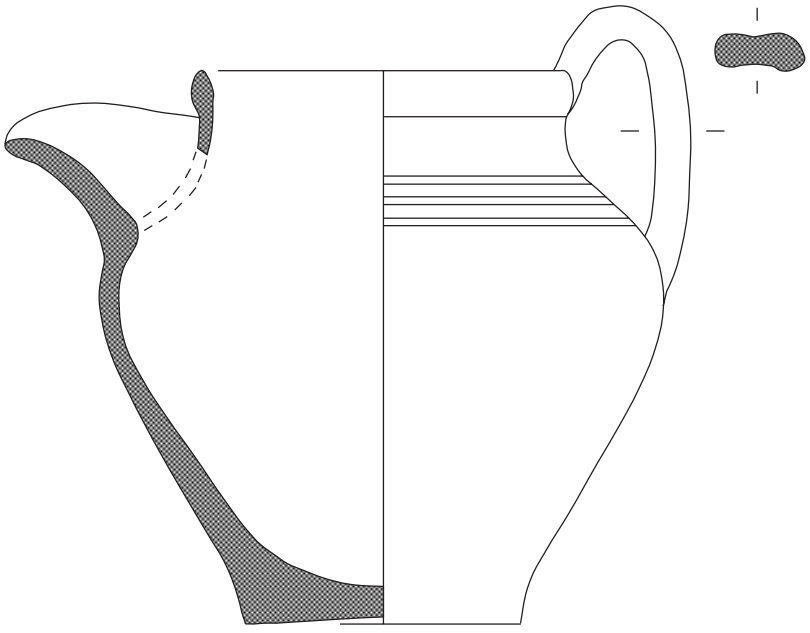

2

0 10 cm

CODEX
Arqueologia i Patrimoni

INTERVENCIÓ: Carrers del Rec i d'Allada Vermell (Barcelona)

LÀM. 1

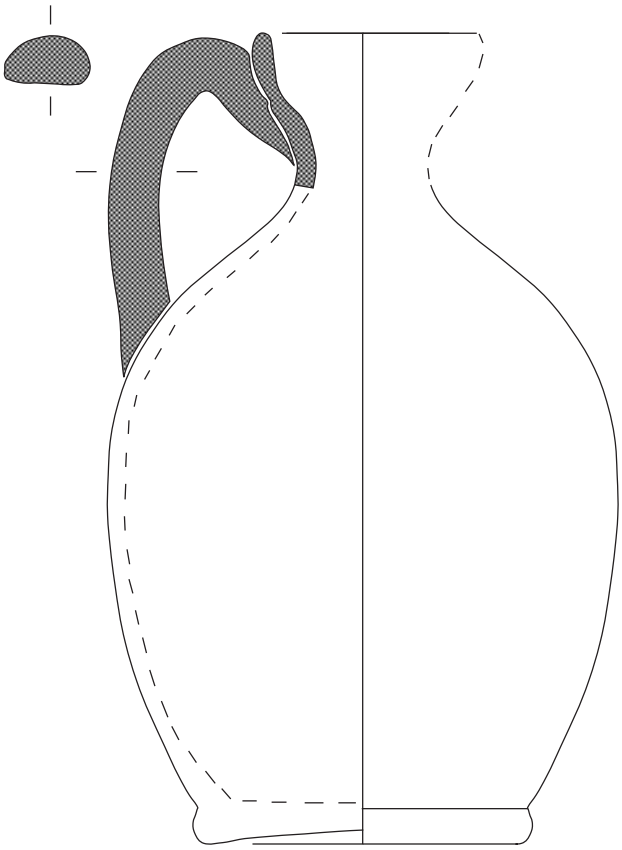

1

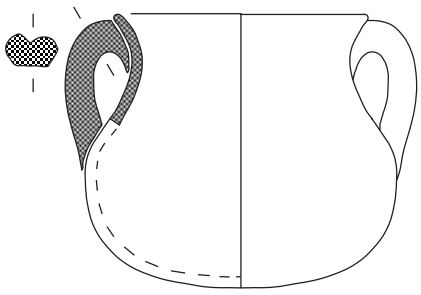

2

0 10 cm

CODEX
Arqueologia i Patrimoni

INTERVENCIÓ: Carrers del Rec i d'Allada Vermell (Barcelona)

LÀM. 2

1

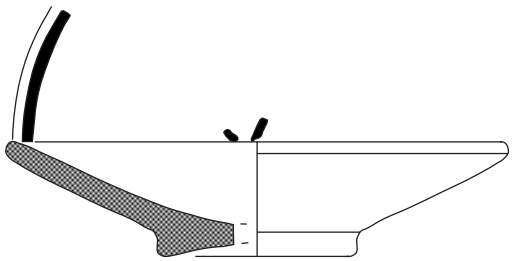

2

0 10 cm

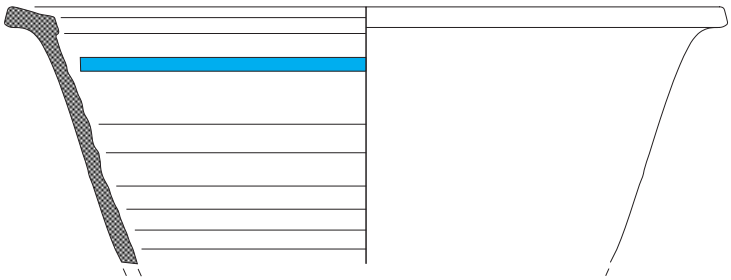

3

0 10 cm

CODEX Arqueologia i Patrimoni

INTERVENCIÓ: Carrers del Rec i d'Allada Vermell (Barcelona)

LÀM. 3

1

2

0 10 cm

CODEX Arqueologia i Patrimoni	INTERVENCIÓ:	Carrers del Rec i d'Allada Vermell (Barcelona)	LÀM. 4

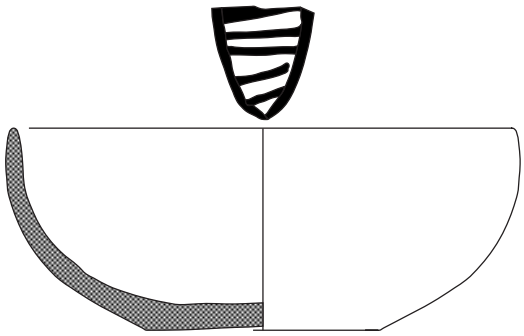

1

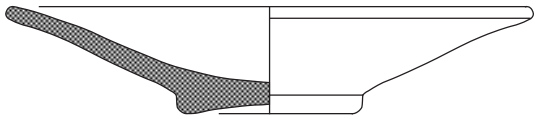

2

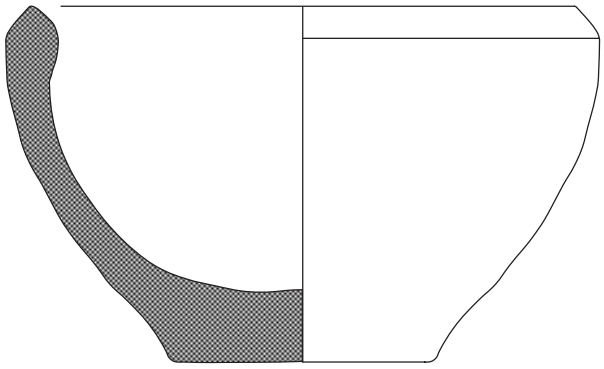

3

0 10 cm

CODEX Arqueologia i Patrimoni

INTERVENCIÓ: Carrers del Rec i d'Allada Vermell (Barcelona)

LÀM. 5

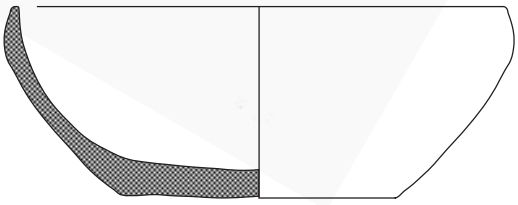

1

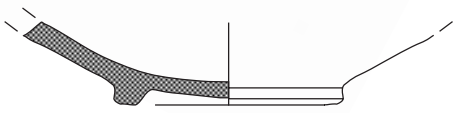

2

0 10 cm

CODEX Arqueologia i Patrimoni	INTERVENCIÓ:	Carrers del Rec i d'Allada Vermell (Barcelona)	LÀM. 6

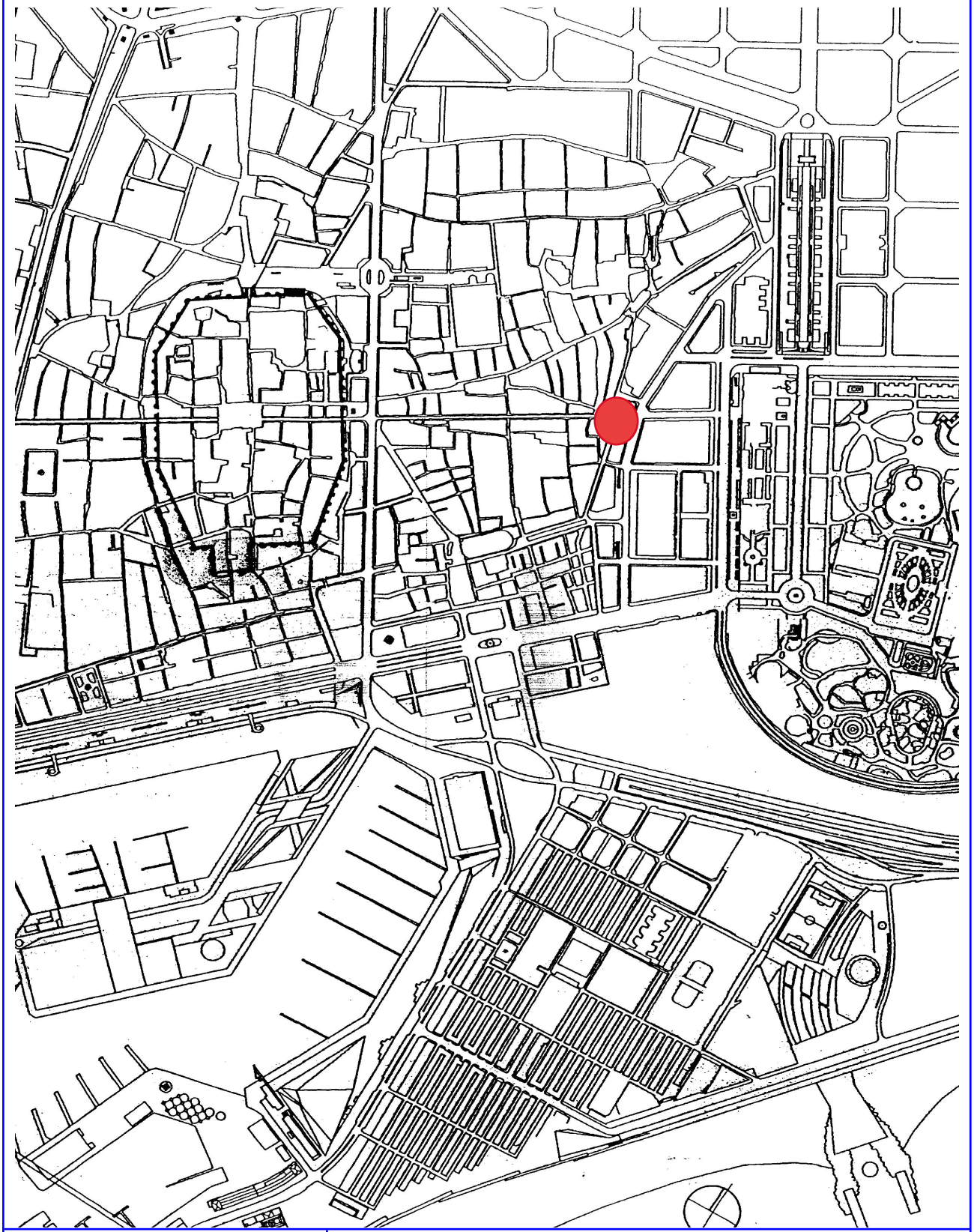

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA ALS CARRERS DEL REC, PLACETA DE LA PUNTUAL I D'ALLADA-VERMELL (BARCELONA, BARCELONÈS)

NOM PLANOL:
SITUACIÓ DE LES RASES EN RELACIÓ AMB LA MURALLA ROMANA

PLÀNOL NÚM.: 01

DATA: GENER 2005

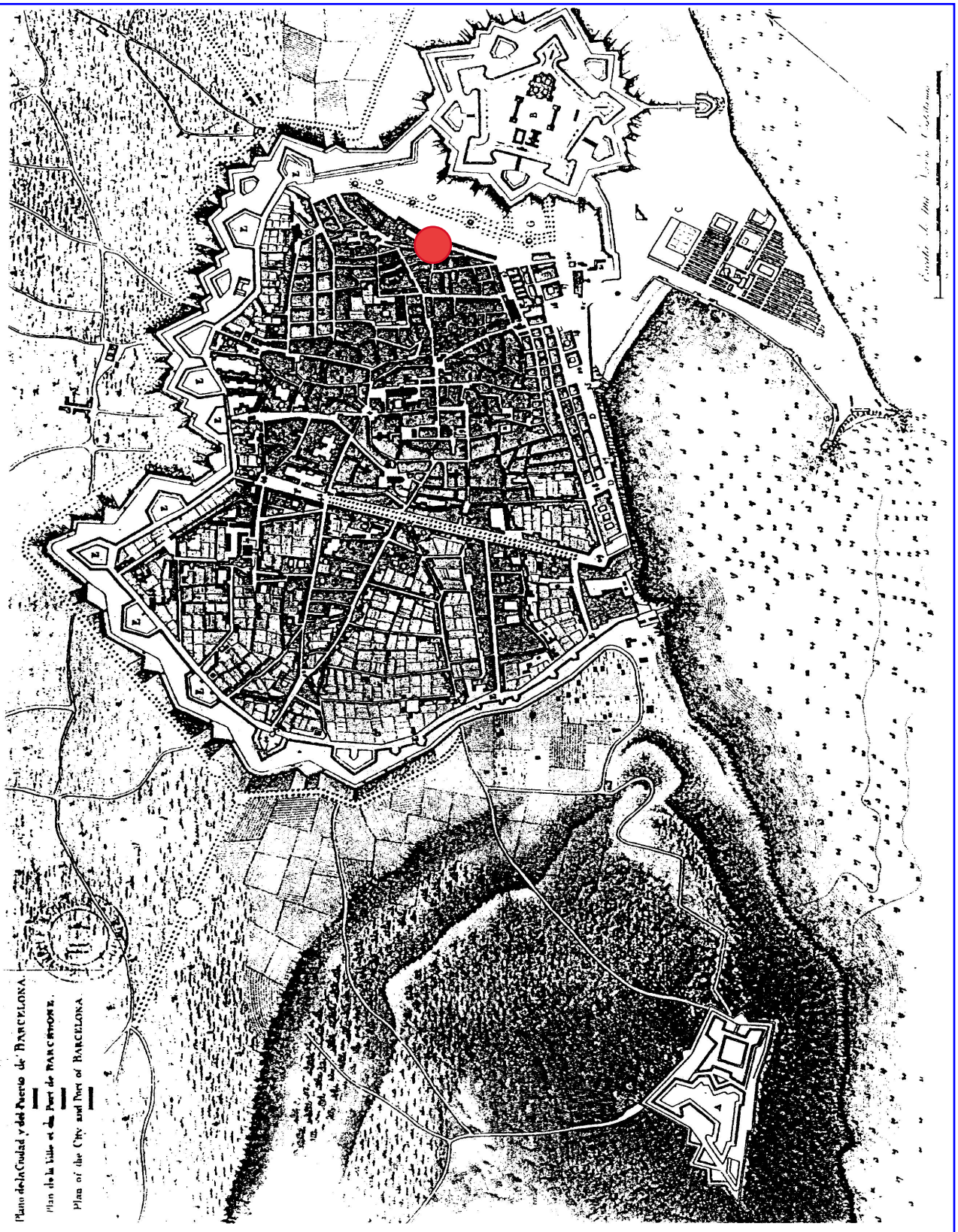

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA ALS CARRERS DEL REC, PLACETA DE LA PUNTUAL I D'ALLADA-VERMELL (BARCELONA, BARCELONÈS)

NOM PLANOL:
SITUACIÓ DE LES RASES EN RELACIÓ AMB LA MURALLA MEDIEVAL

PLÀNOL NÚM.: 02

DATA: GENER 2005

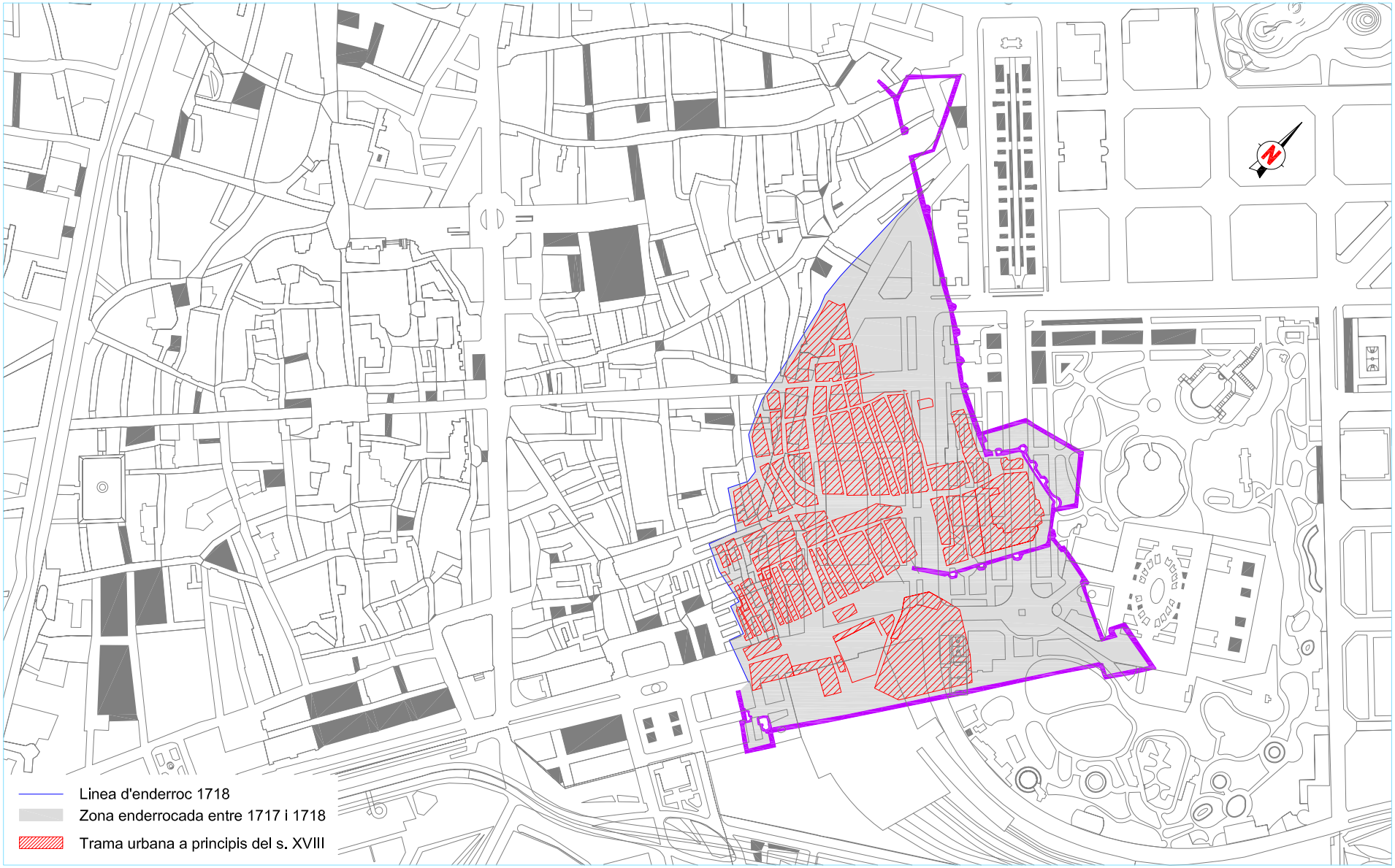

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA	AUTORS	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
Emiliano Hinojo	Antoni Fernandez - Mario Granollers		c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	Planta general de la zona enderrocada de 1717-18	3
		DIN A3	Escala: 1:5000	0 250	Data: Gener 2005

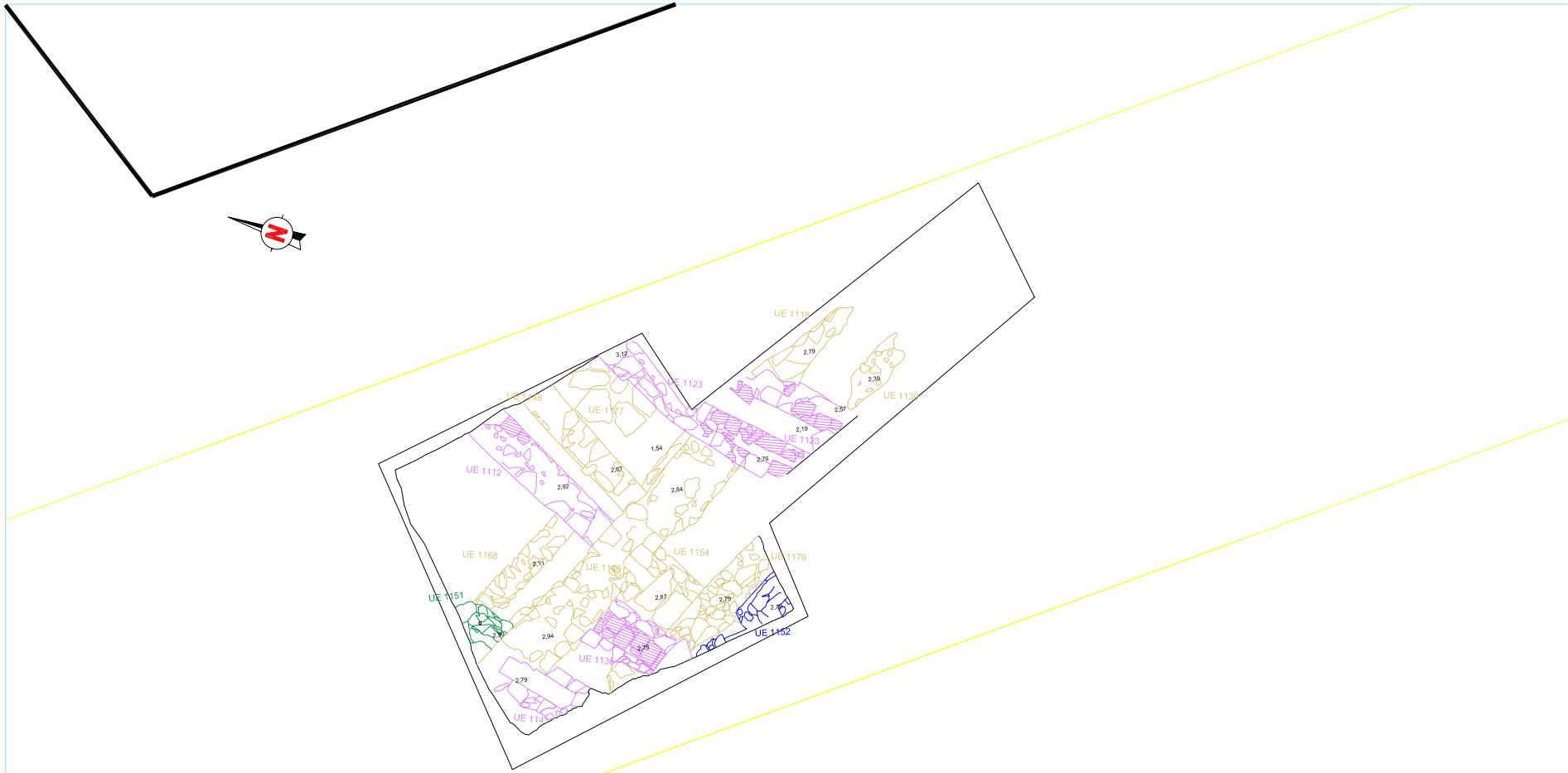

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA	AUTORS	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
Emiliano Hinojo	Mario Granollers - Rafael Piera		c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	Planta general de la rasa 4 - sector 2 - fase 2	13
		DIN A3 Escala: 1:50	0 2,5	Data: Gener 2005	

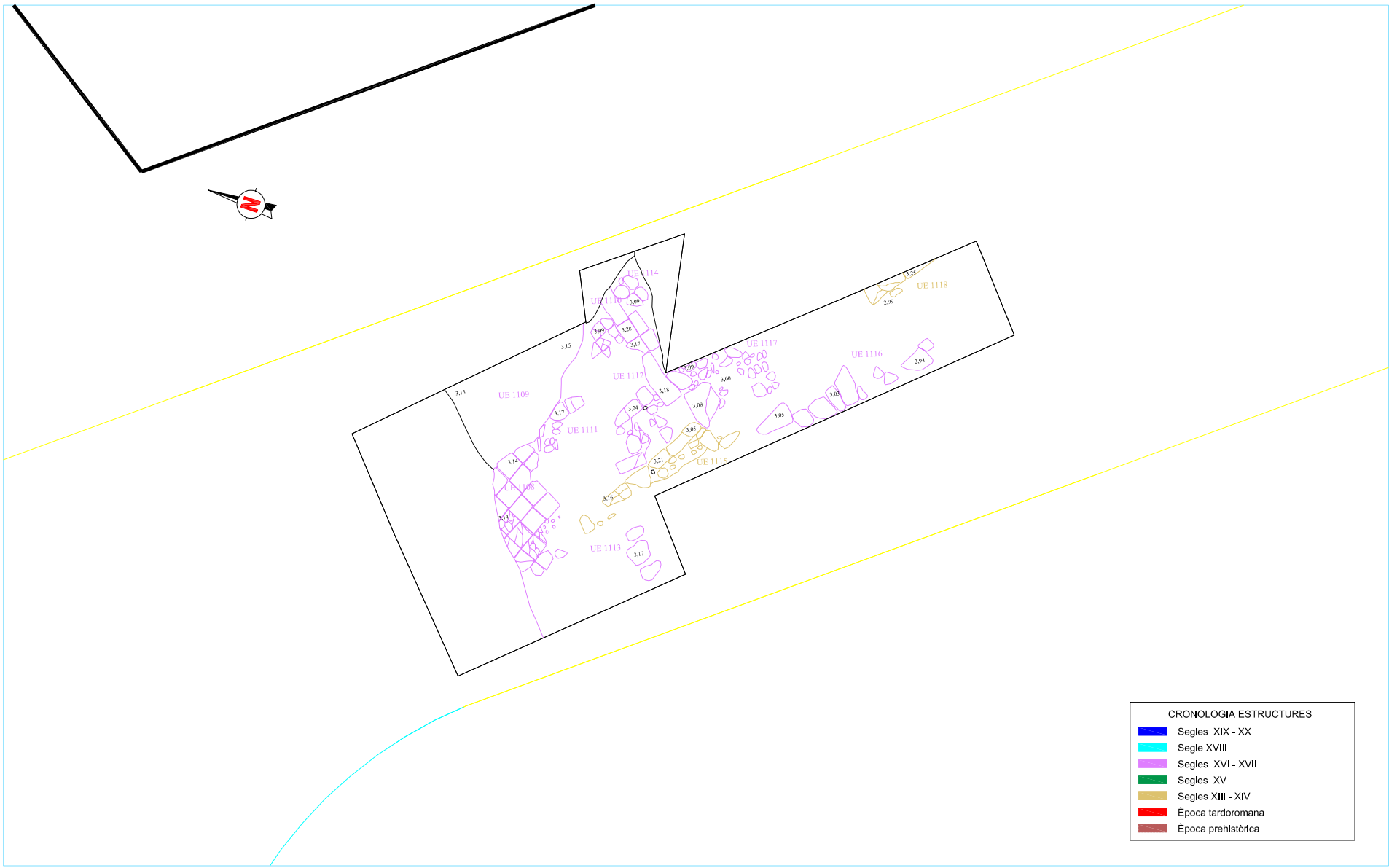

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA	AUTORS	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
Emiliano Hinojo	Mario Granollers - Rafael Piera		c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	Planta general de la rasa 4 - sector 1 - fase 1	12
		DIN A3 Escala: 1:50	0 2,5	Data: Gener 2005	

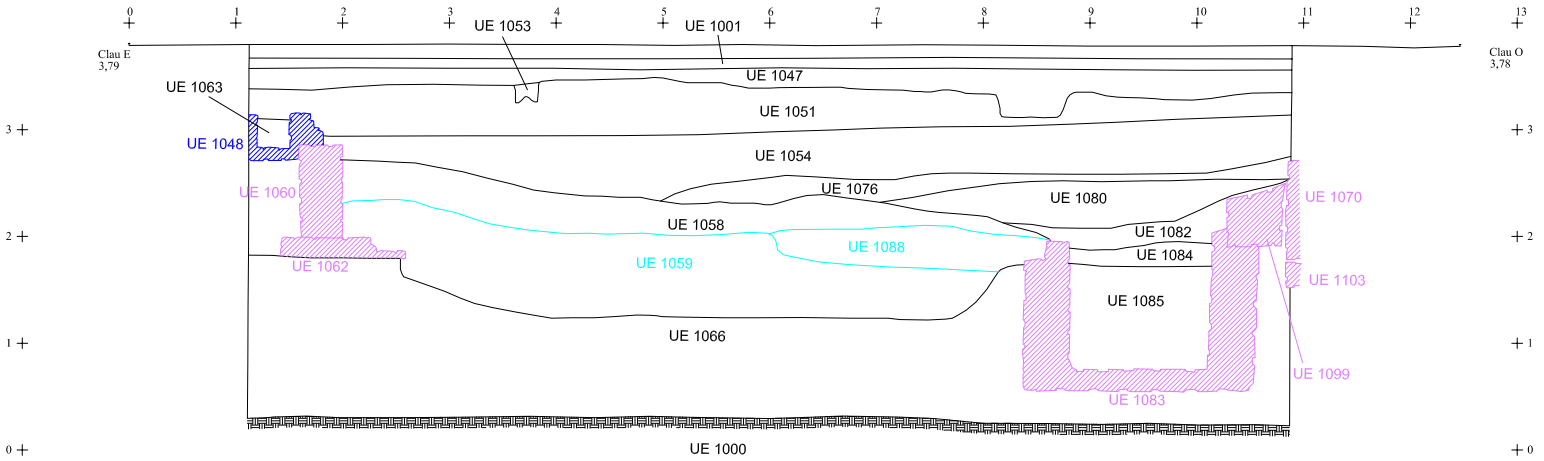

CRONOLOGIA ESTRUCTURES

- Segles XIX - XX
- Segle XVIII
- Segles XVI - XVII
- Segles XV
- Segles XIII - XIV
- Època tardoromana
- Època prehistòrica

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA	AUTORS	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
Emiliano Hinojo	Mario Granollers - Rafael Piera		c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	Secció longitudinal E-O de la rasa 3 - sector 1	11
		DIN A3 Escala: 1:50	0 2,5	Data: Gener 2005	

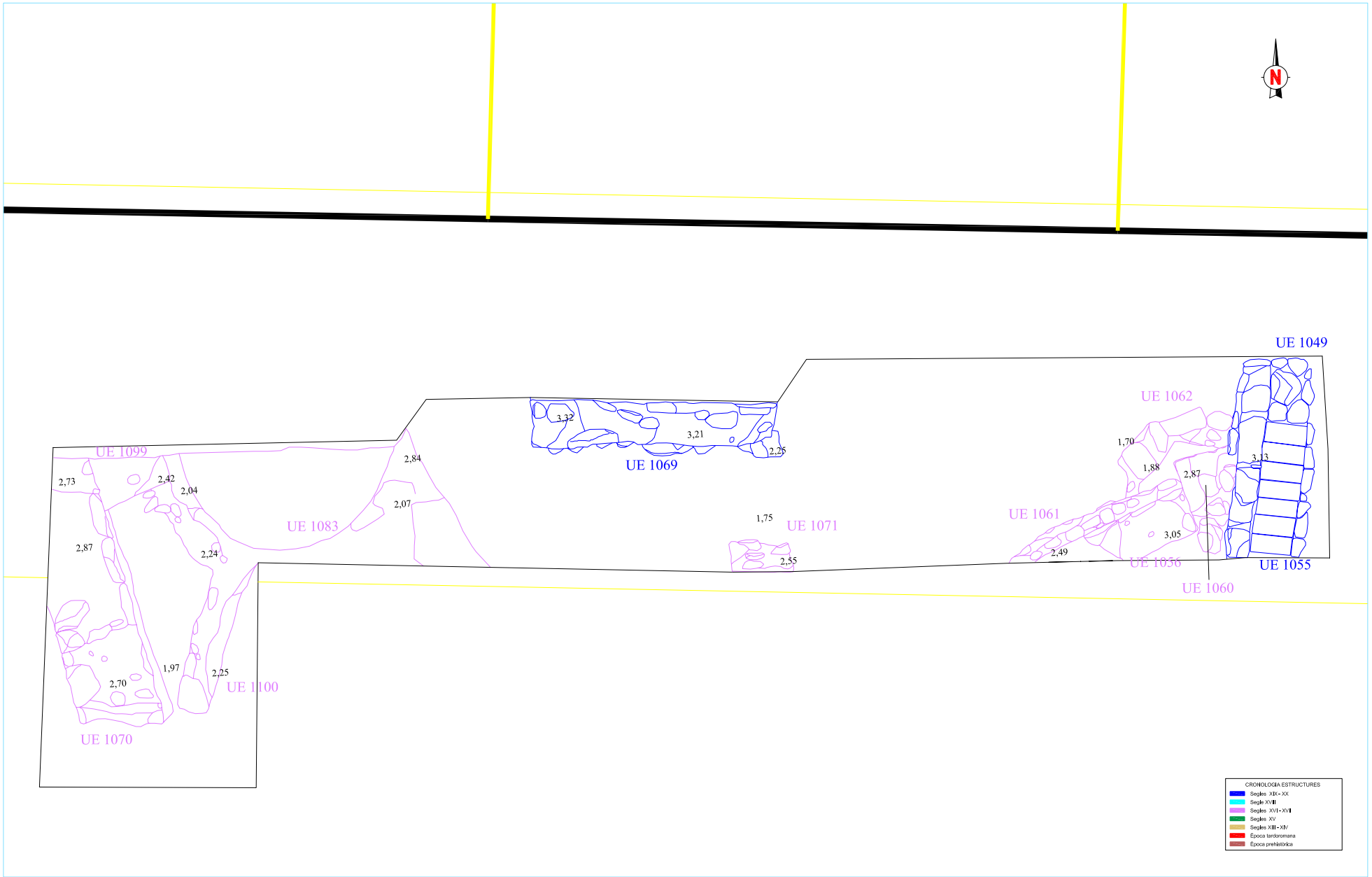

CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	**ENCÀRREC:** CENTRALSUG IBÈRICA S.A.	**DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA** Emiliano Hinojo	**AUTORS** Mario Granollers - Rafael Piera	**TOPOGRAFIA** CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	**INTERVENCIÓ** c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	**NOM DEL PLÀNOL** Planta general de la rasa 3 - sector 1	**Núm.** 10
					DIN A2 **Escala:** 1:20	0 1	**Data:** Gener 2005	

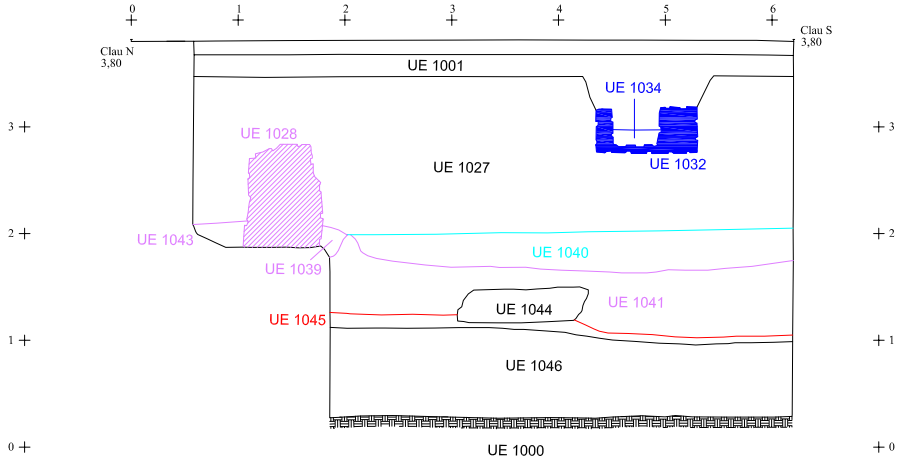

CRONOLOGIA ESTRUCTURES

- Segles XIX - XX
- Segle XVIII
- Segles XVI - XVII
- Segles XV
- Segles XIII - XIV
- Època tardoromana
- Època prehistòrica

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA	AUTORS		INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
Emiliano Hinojo	Mario Granollers - Rafael Piera	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	Secció longitudinal N-S de la rasa 2 - sector 1	9
		DIN A3 Escala: 1:50	0 2,5	Data: Gener 2005	

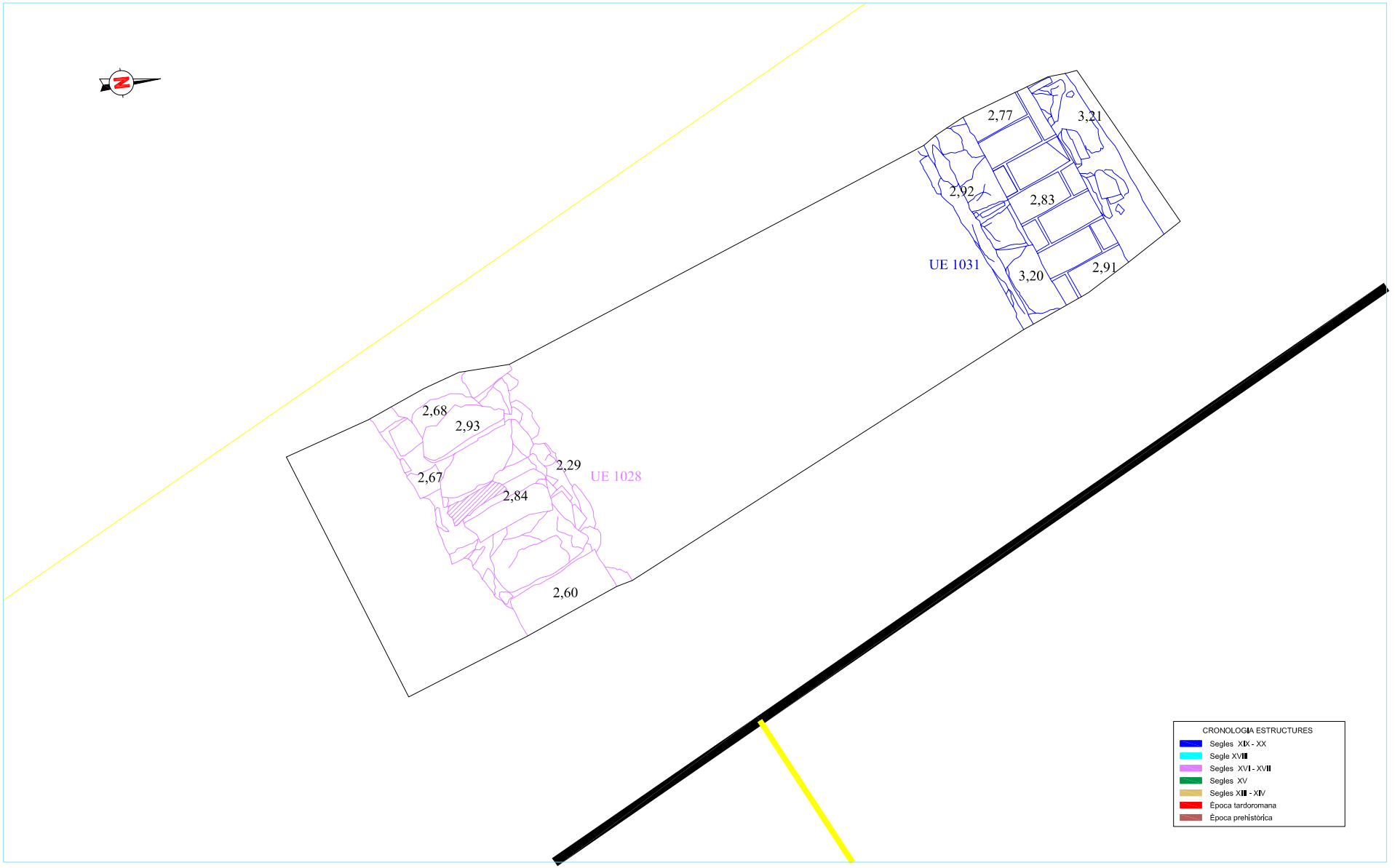

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA	AUTORS	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
Emiliano Hinojo	Mario Granollers - Rafael Piera		c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	Planta general de la rasa 2 - sector 1	8
		DIN A3 Escala: 1:20	0 1	Data: Gener 2005	

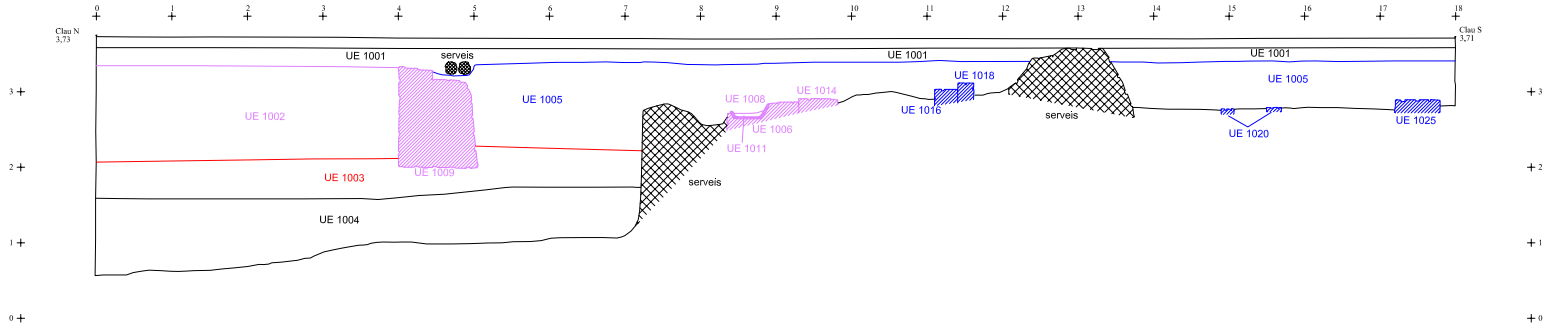

CRONOLOGIA ESTRUCTURES

- Segles XIX - XX
- Segle XVIII
- Segles XVI - XVII
- Segles XV
- Segles XIII - XIV
- Època tardoromana
- Època prehistòrica

CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	**ENCÀRREC:** CENTRALSUG IBÈRICA S.A.	**DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA** Emiliano Hinojo	**AUTORS** Mario Granollers - Rafael Piera	**TOPOGRAFIA** CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	**INTERVENCIÓ** c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	**NOM DEL PLÀNOL** Secció longitudinal N-S de la rasa 1 - sector 1	**Núm.** 7
					DIN A2 **Escala:** 1:50	0 2,5	**Data:** Gener 2005	

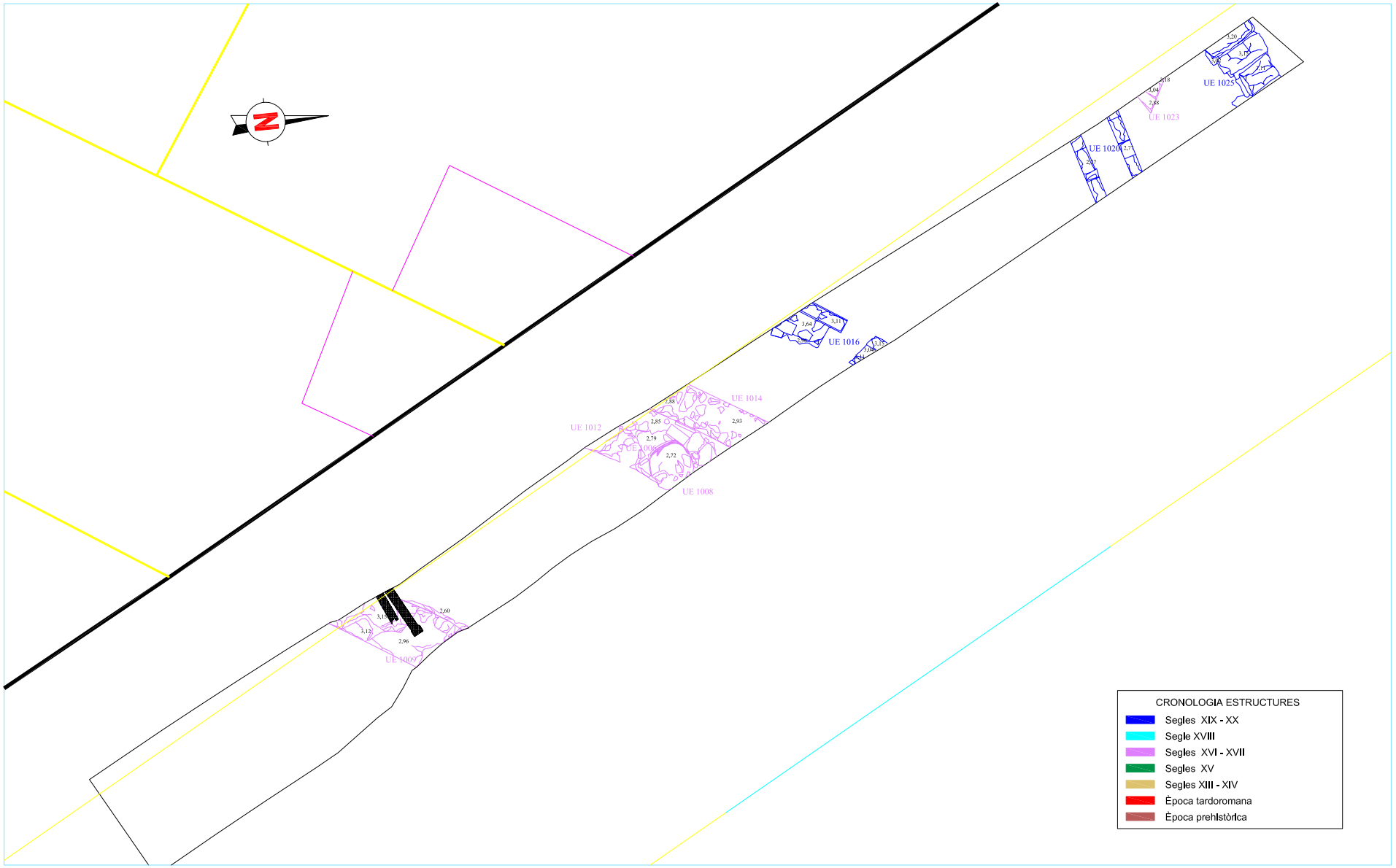

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA Emiliano Hinojo	**AUTORS** Mario Granollers - Rafael Piera	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	**INTERVENCIÓ** c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	**NOM DEL PLÀNOL** Planta general de la rasa 1 - sector 1
		DIN A3 **Escala:** 1:50	0 2,5	**Data:** Gener 2005

Núm. 6

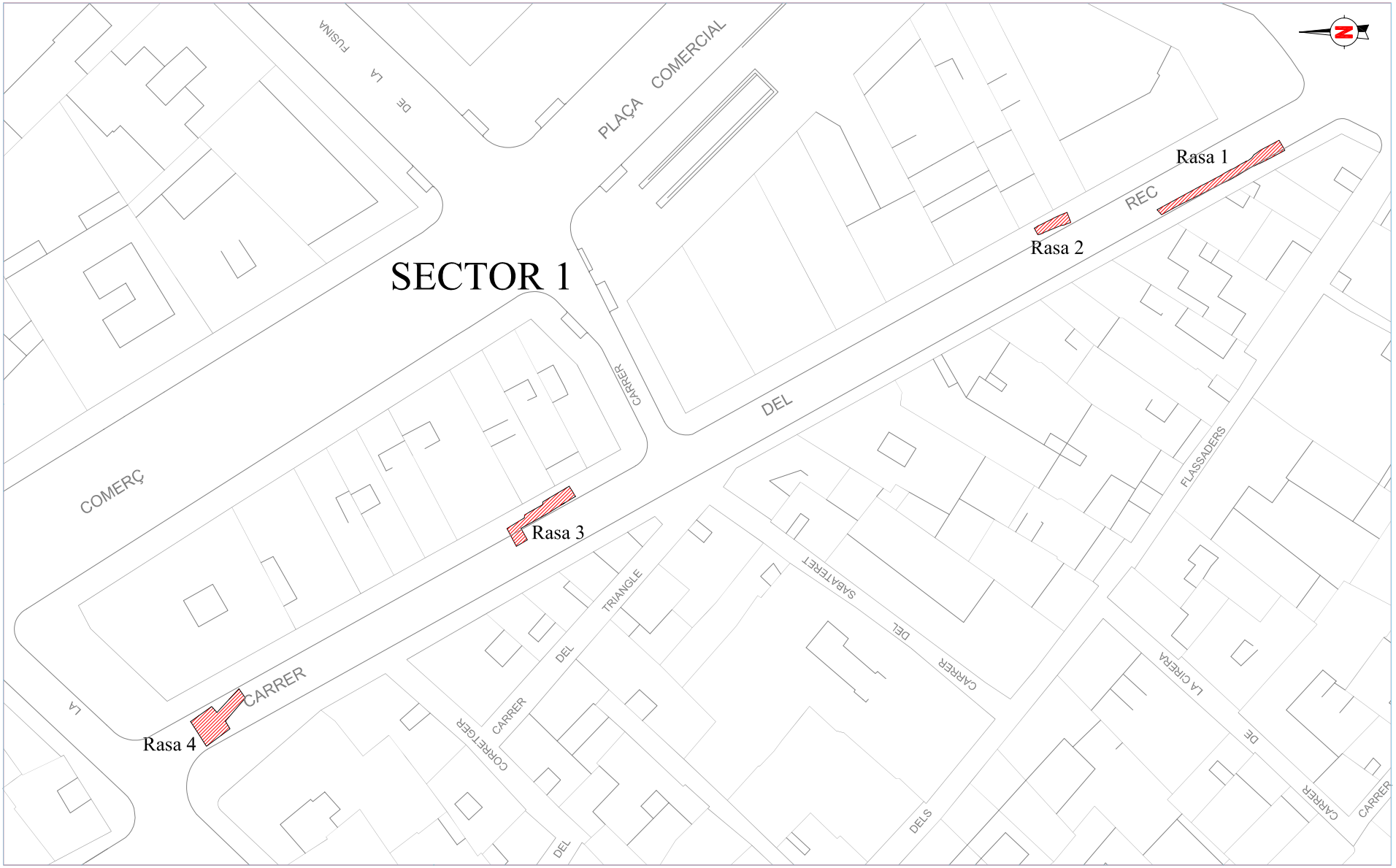

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA	AUTORS	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
Emiliano Hinojo	Mario Granollers - Rafael Piera		c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	Plànol de situació de les rases del sector 1	5
		DIN A3 Escala: 1:500	0 25	Data: Gener 2005	

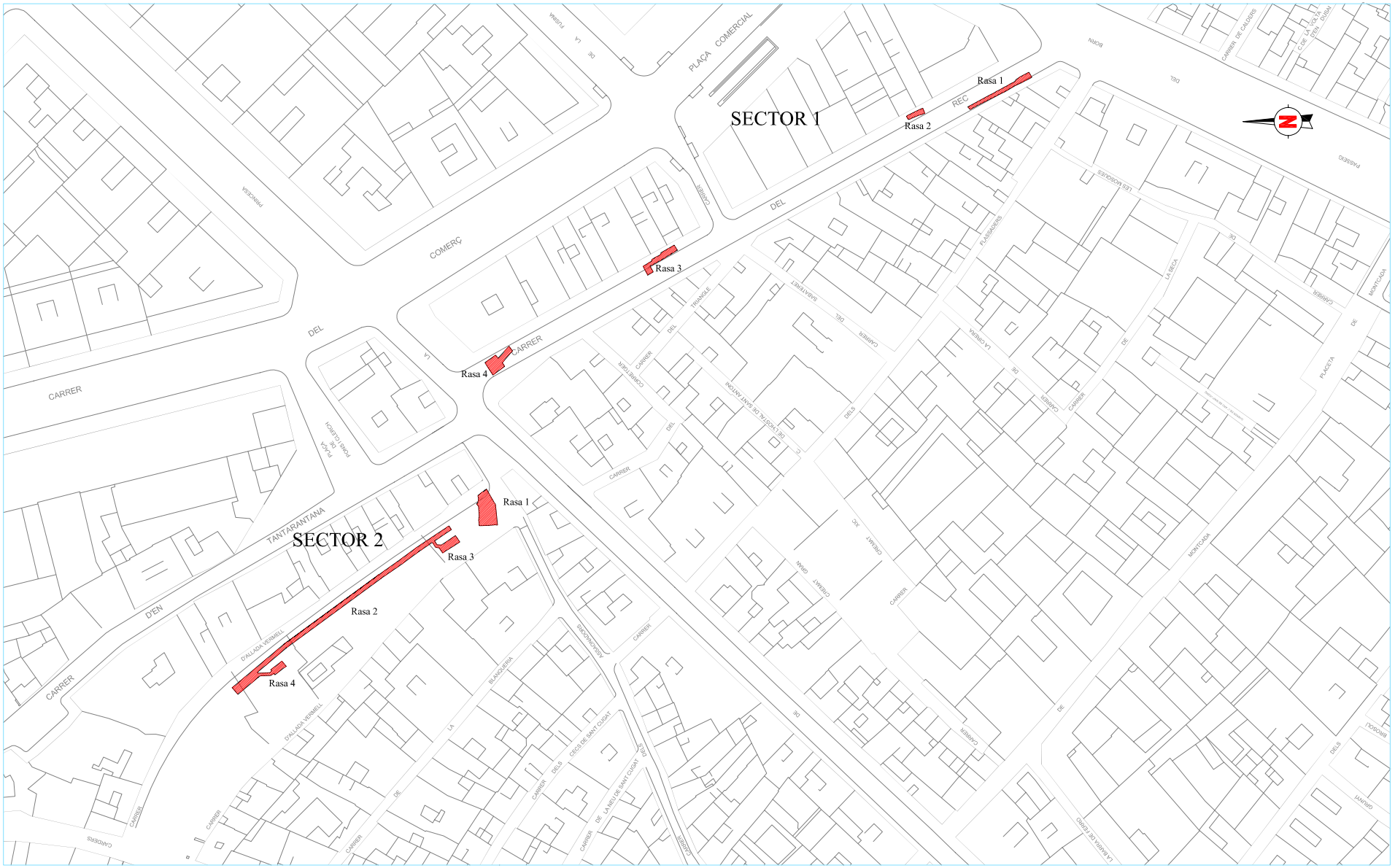

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA	AUTORS	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
Emiliano Hinojo	Mario Granollers - Rafael Piera		c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	Plànol de situació de les rases	4
		DIN A3 Escala: 1:1000	0 50	Data: Gener 2005	

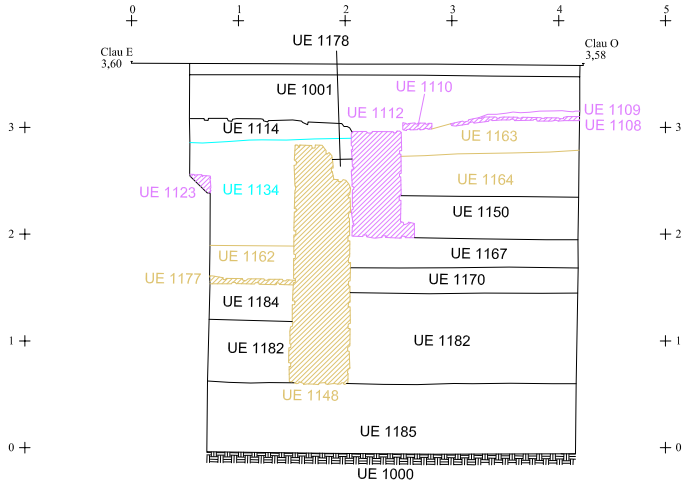

CRONOLOGIA ESTRUCTURES

- Segles XIX - XX
- Segle XVIII
- Segles XVI - XVII
- Segles XV
- Segles XIII - XIV
- Època tardoromana
- Època prehistòrica

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA	AUTORS	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
Emiliano Hinojo	Mario Granollers - Rafael Piera		c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	Secció transversal 1 E-O de la rasa 4 - sector 1	15
		DIN A3 Escala: 1:50	0 2,5	Data: Gener 2005	

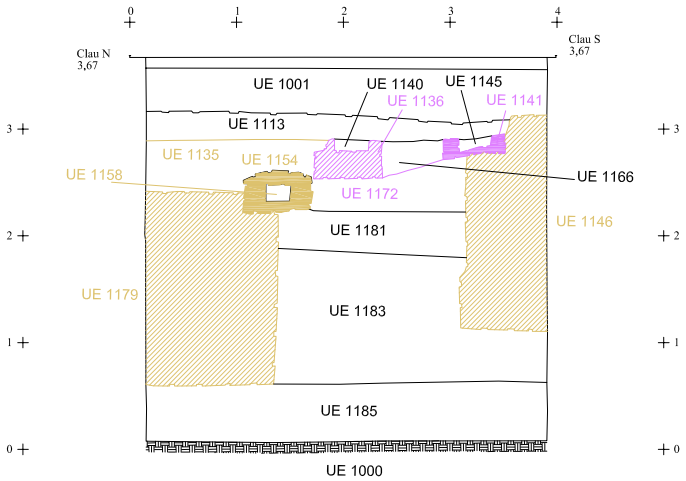

CRONOLOGIA ESTRUCTURES

- Segles XIX - XX
- Segle XVIII
- Segles XVI - XVII
- Segles XV
- Segles XIII - XIV
- Època tardoromana
- Època prehistòrica

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA	AUTORS	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
Emiliano Hinojo	Mario Granollers - Rafael Piera		c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	Secció longitudinal N-S de la rasa 4 - sector 1	14
		DIN A3 Escala: 1:50	0 2,5	Data: Gener 2005	

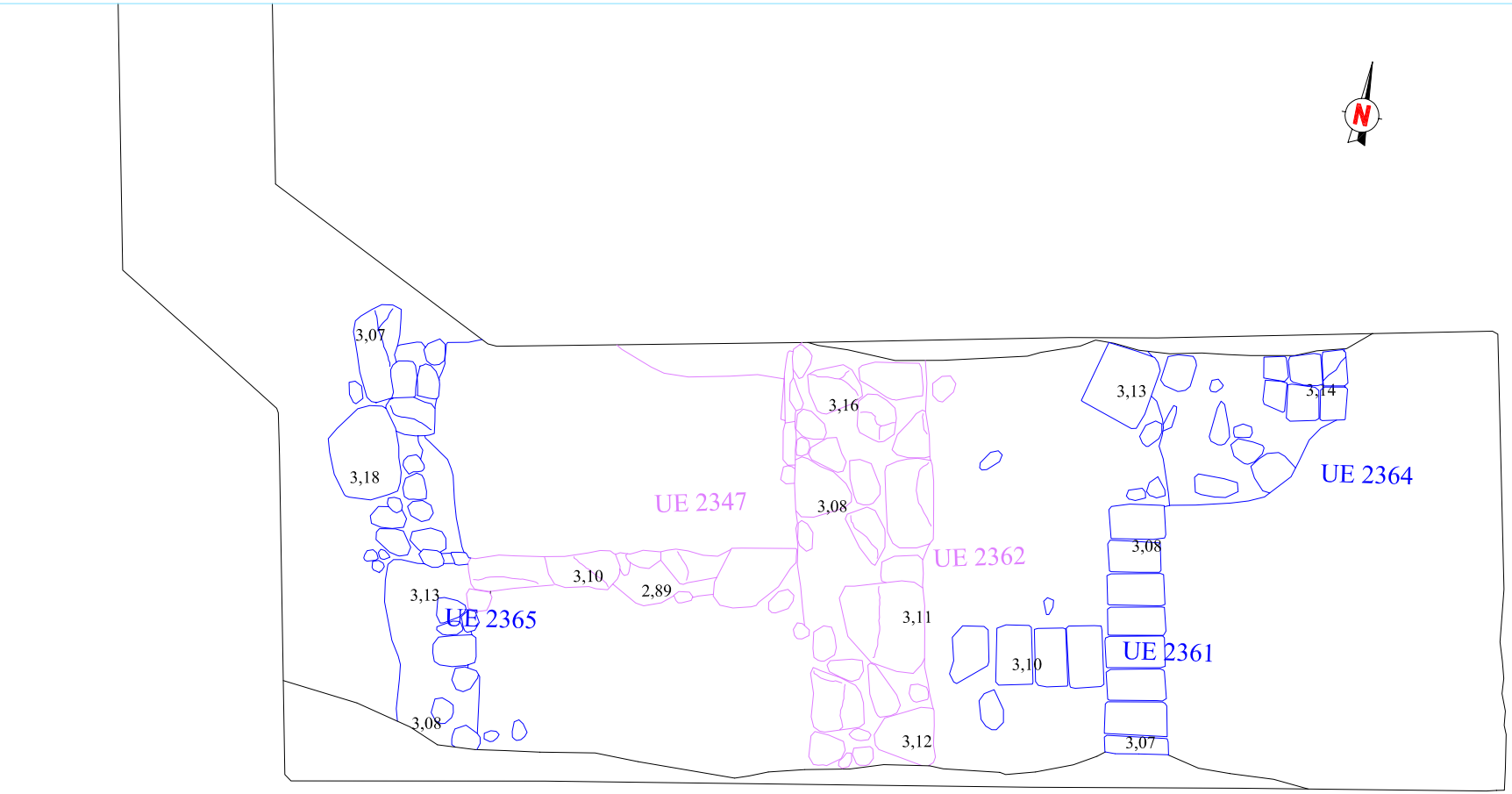

CRONOLOGIA ESTRUCTURES

- Segles XIX - XX
- Segle XVIII
- Segles XVI - XVII
- Segles XV
- Segles XIII - XIV
- Època tardoromana
- Època prehistòrica

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA	AUTOR	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
Emiliano Hinojo	Mario Granollers - Rafael Piera		c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	Planta general de la rasa 4 - sector 2	29
		DIN A3 Escala: 1:20	0 1	Data: Gener 2005	

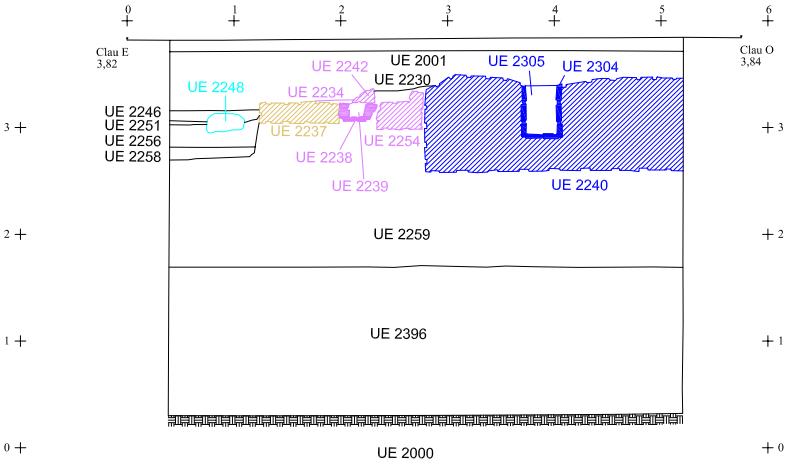

CRONOLOGIA ESTRUCTURES

- Segles XIX - XX
- Segle XVIII
- Segles XVI - XVII
- Segles XV
- Segles XIII - XIV
- Època tardoromana
- Època prehistòrica

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA	AUTORS	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
Emiliano Hinojo	Mario Granollers - Rafael Piera		c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	Secció longitudinal E-O de la rasa 3 - sector 2	28
		DIN A3 Escala: 1:50	0 2,5	Data: Gener 2005	

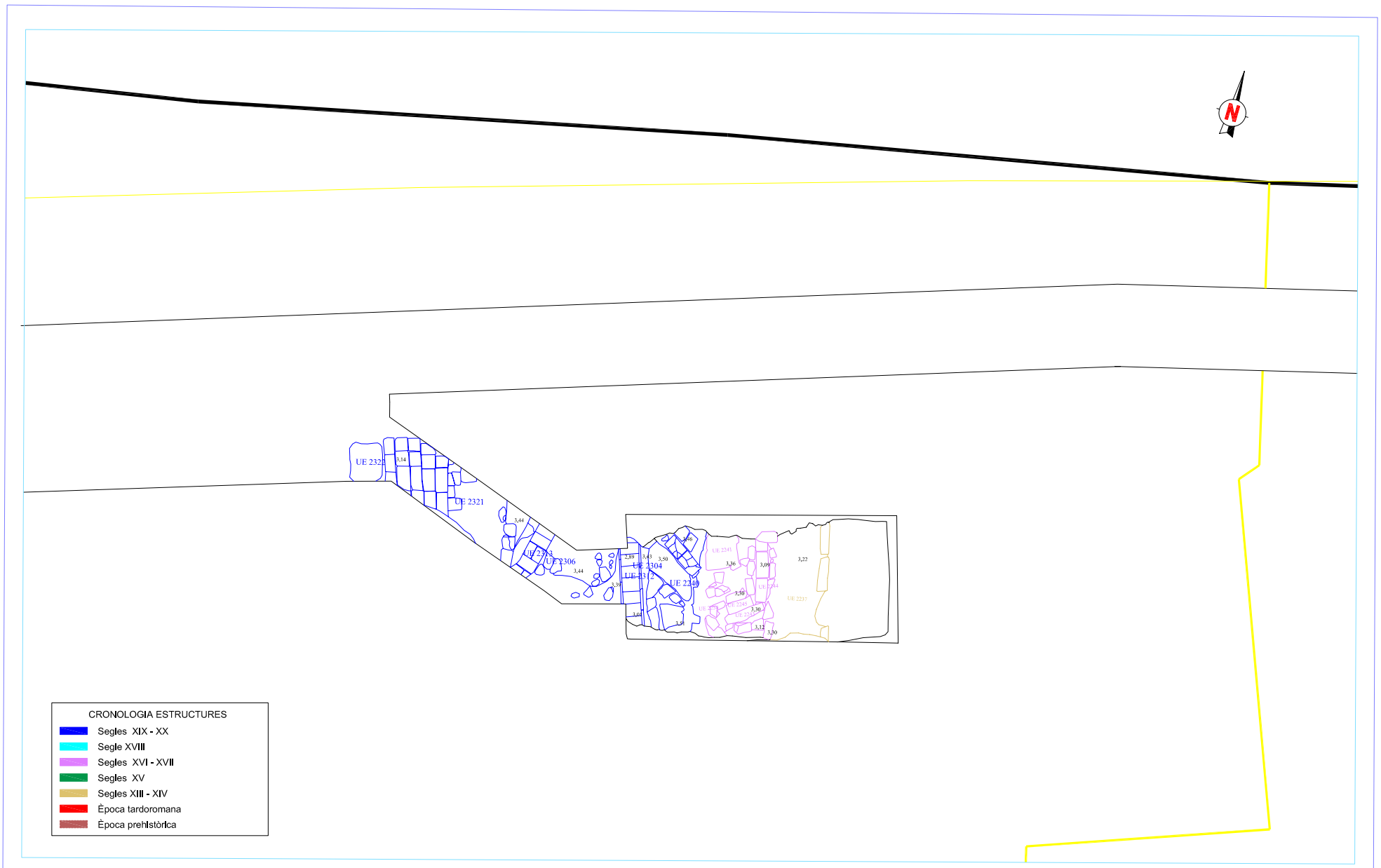

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA	AUTOR	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
Emiliano Hinojo	Mario Granollers - Rafael Piera		c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelònes)	Planta general de la rasa 3 - sector 2	27
		DIN A3 Escala: 1:50	0 2,5	Data: Gener 2005	

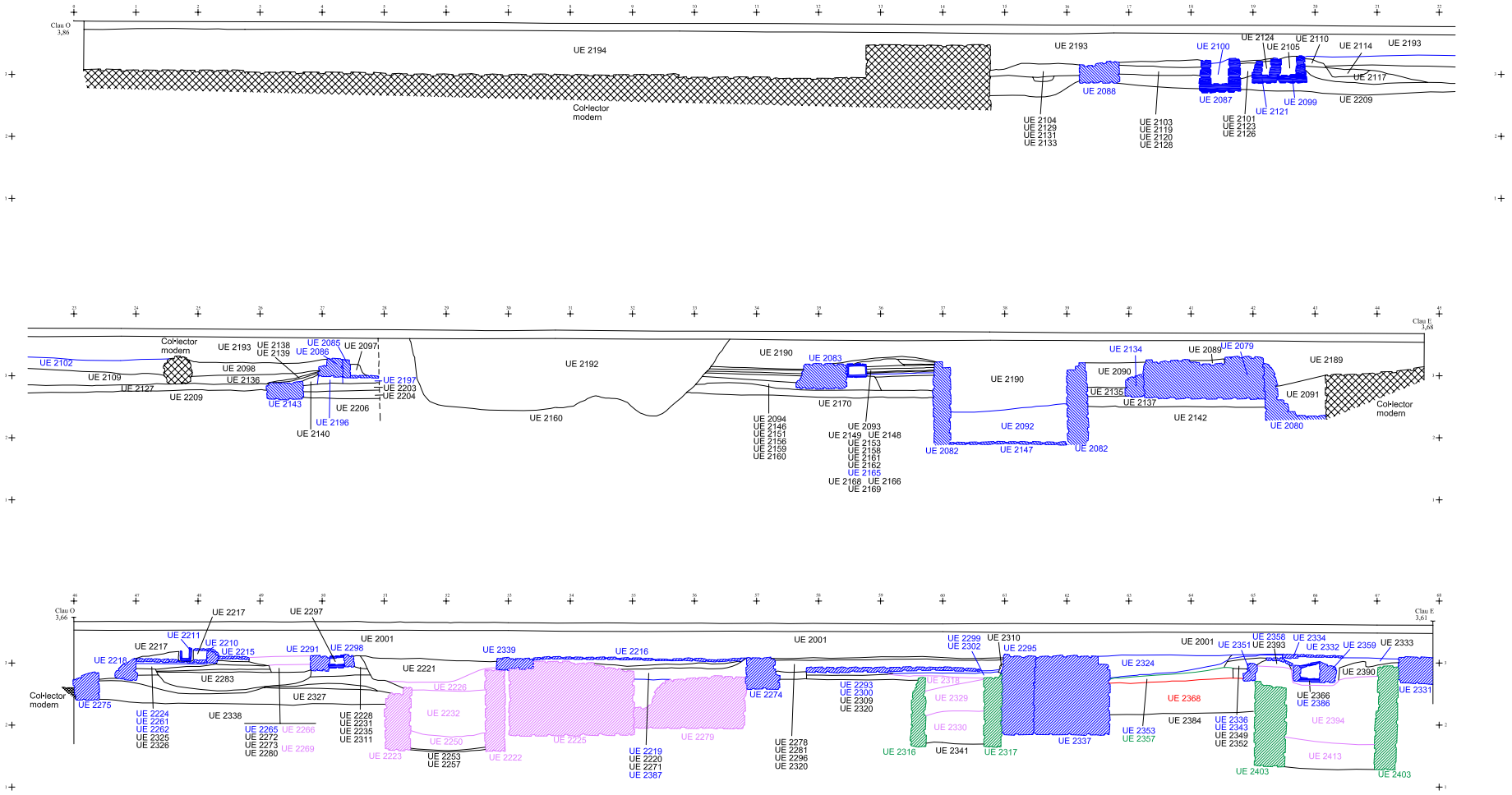

CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	**ENCÀRREC:** CENTRALSUG IBÈRICA S.A.	**DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA** Emiliano Hinojo	**AUTORS** Mario Granollers - Rafael Piera	**TOPOGRAFIA** CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	**INTERVENCIÓ** c./ del Rec i Allada Vermell Barcelona (Barcelonès)	**NOM DEL PLÀNOL** Secció longitudinal E-O de la rasa 2 - sector 2
					DIN A2 **Escala:** 1:50	0 2,5	**Data:** Gener 2005

Núm. 26

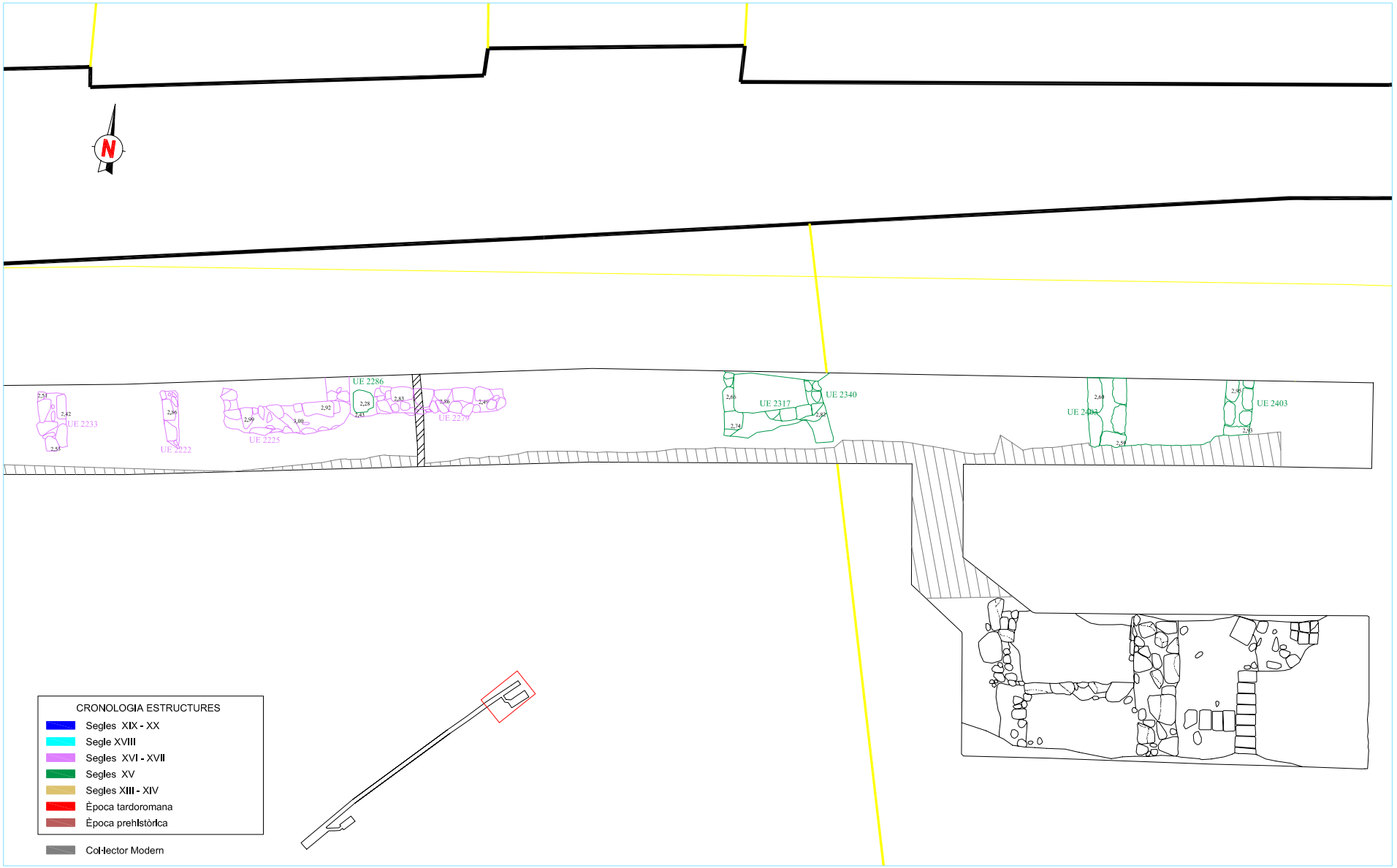

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA	AUTORS	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
Emiliano Hinojo	Mario Granollers - Rafael Piera		c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	Planta general de la rasa 2 - sector 2 - fase 3	25
		DIN A3 Escala: 1:50	0 2,5	Data: Gener 2005	

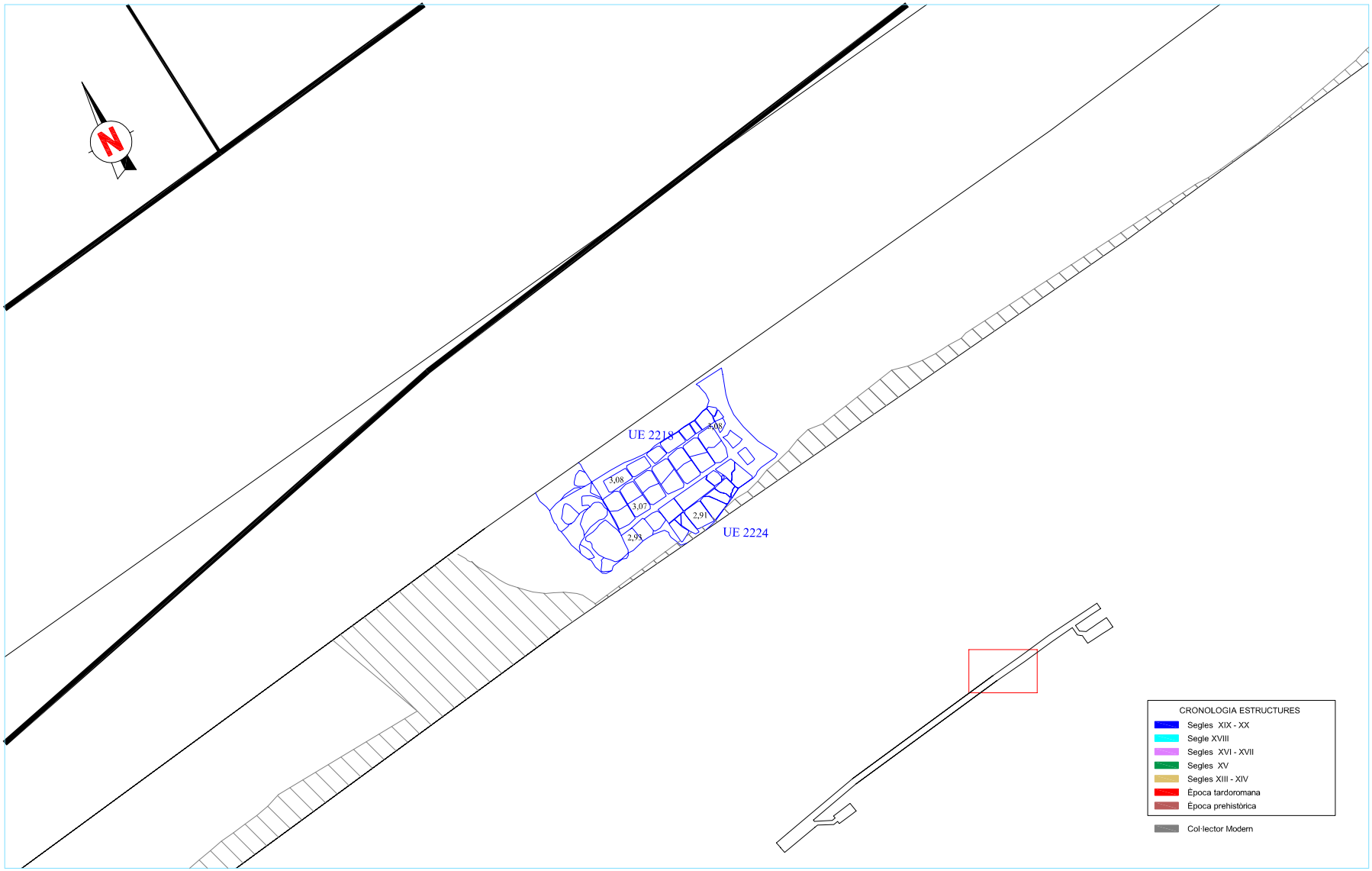

CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	**INTERVENCIÓ**	**NOM DEL PLÀNOL**	**Núm.**
	c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	Planta general de la rasa 2 - sector 2- fase 2b	24
DIN A4 **Escala:** 1:50	0 2,5	**Data:** Gener 2005	

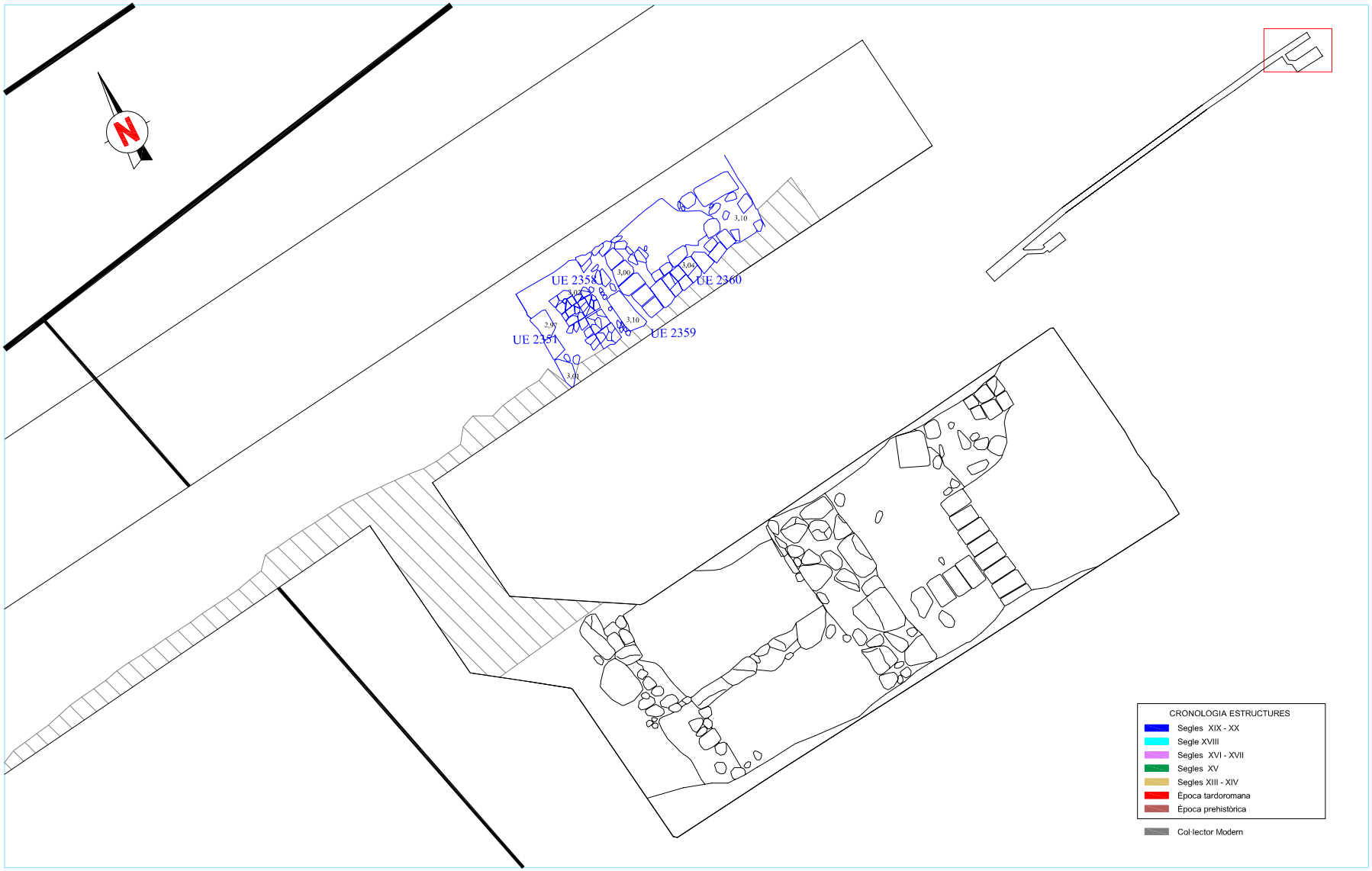

CODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

INTERVENCIÓ

c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell
Barcelona (Barcelonès)

0 2,5

NOM DEL PLÀNOL

Planta general de la rasa 2 - sector 2 - fase 2A

Núm.

23

DIN A4 **Escala:** 1:50

Data: Gener 2005

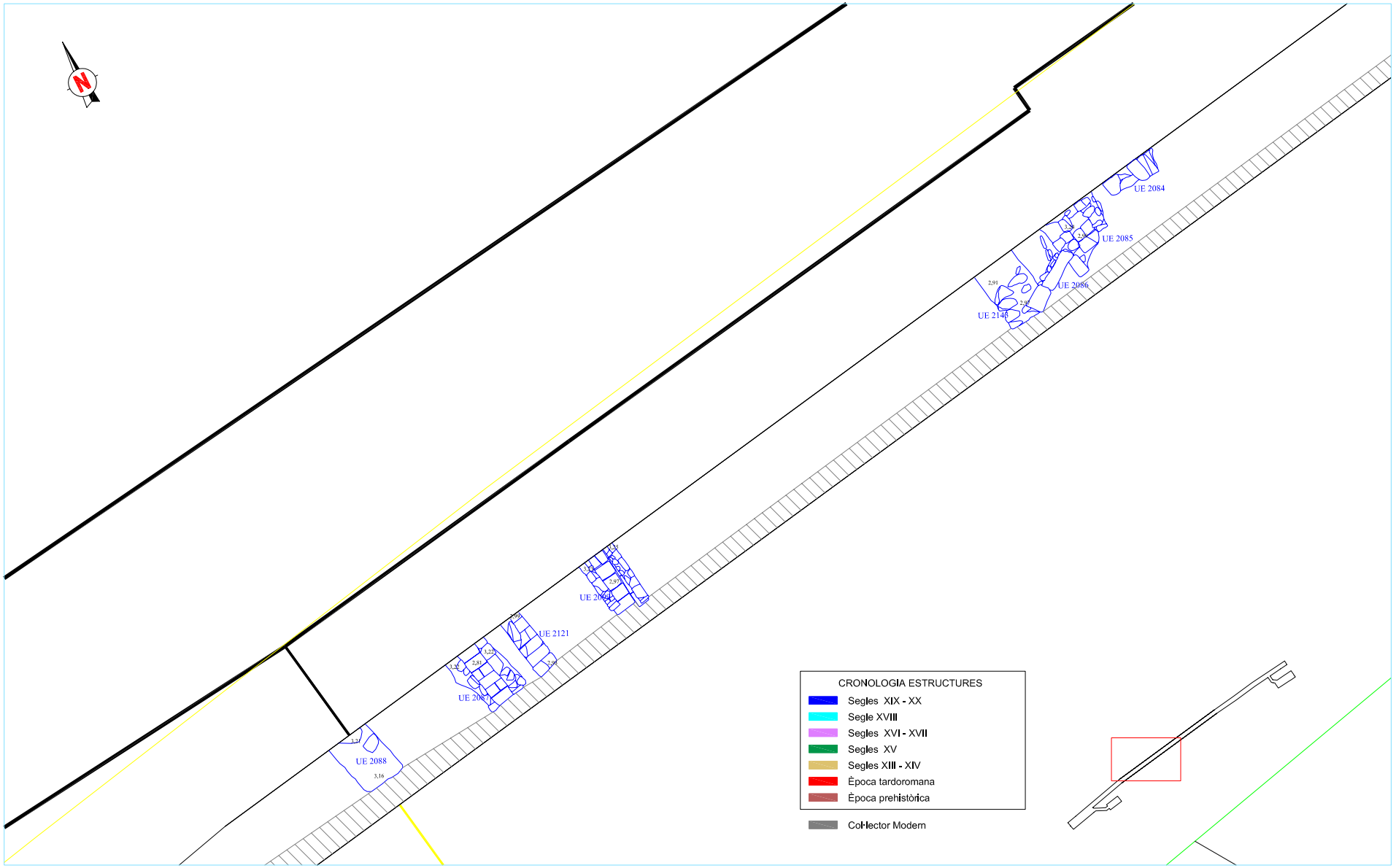

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA	AUTORS	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
Emiliano Hinojo	Mario Granollers - Rafael Piera		c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	Planta general de la rasa 2 - sector 2 - fase 1C	22
		DIN A3 Escala: 1:50	0 2,5	Data: Gener 2005	

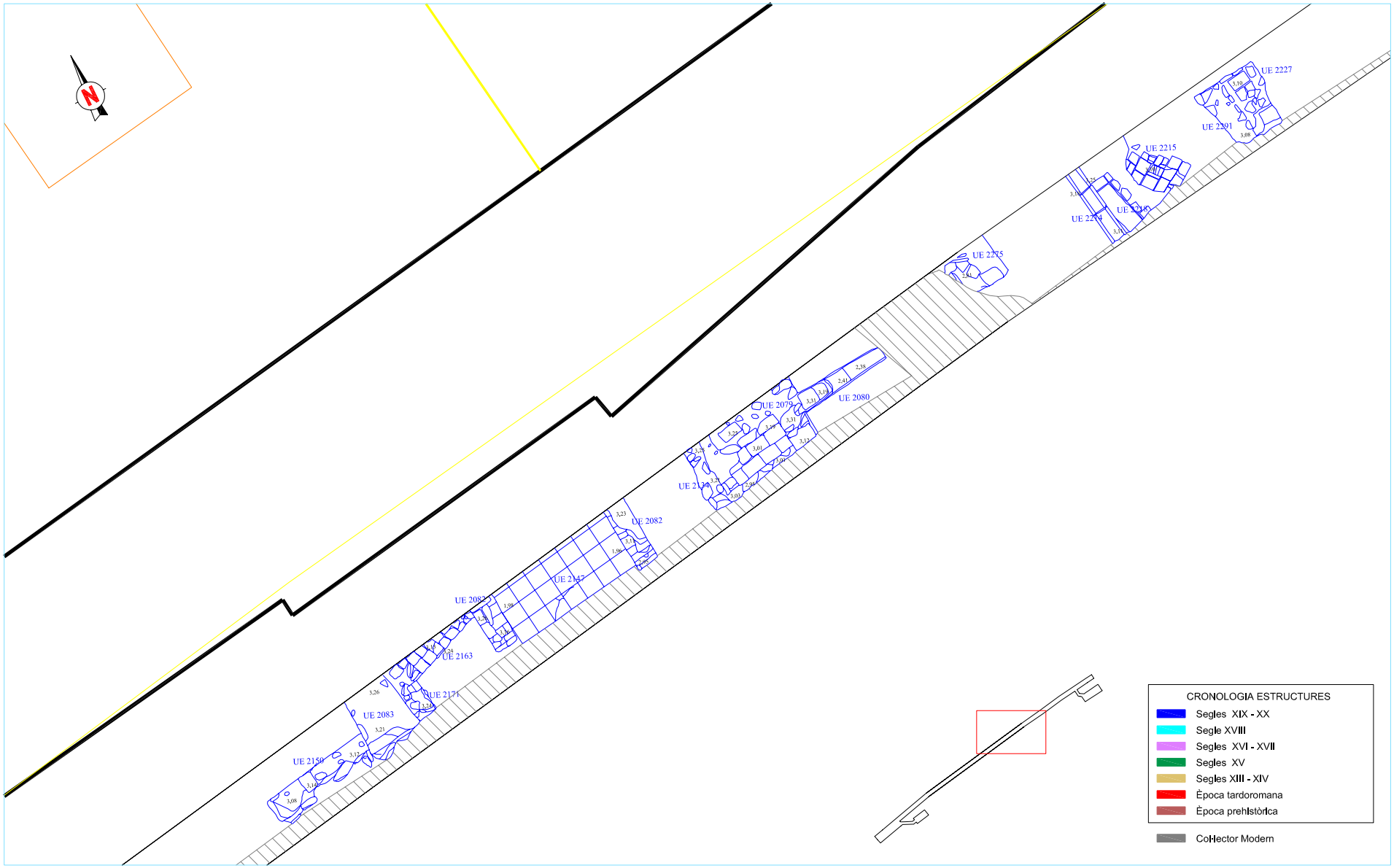

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA	AUTORS	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
Emiliano Hinojo	Mario Granollers - Rafael Piera		c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	Planta general de la rasa 2 - sector 2 - fase 1B	21
		DIN A3 Escala: 1:50	0 2,5	Data: Gener 2005	

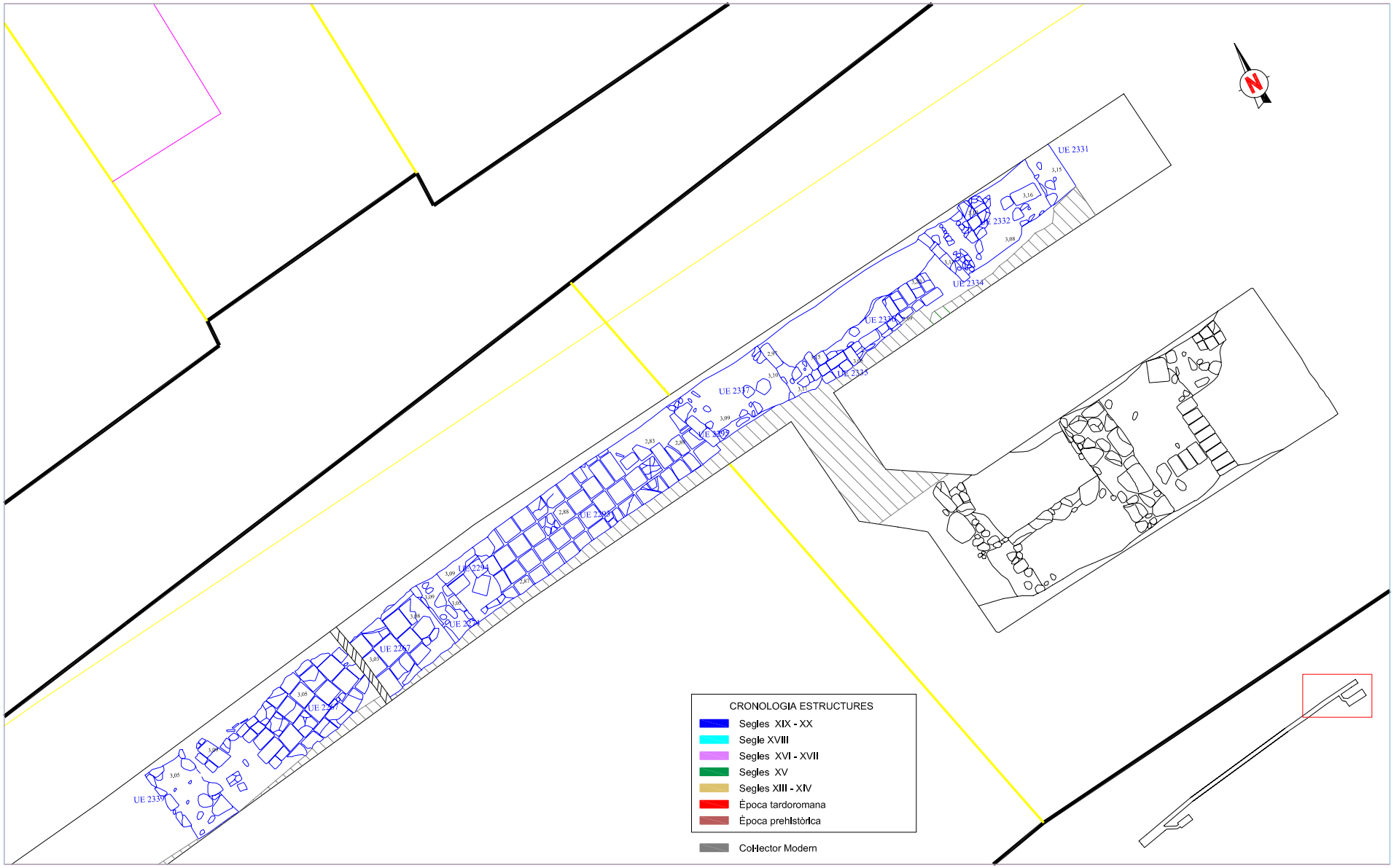

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA	AUTORS	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
Emiliano Hinojo	Mario Granollers - Rafael Piera		c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	Planta general de la rasa 2 - sector 2 - fase 1A	20
		DIN A3 Escala: 1:50	0 2,5	Data: Gener 2005	

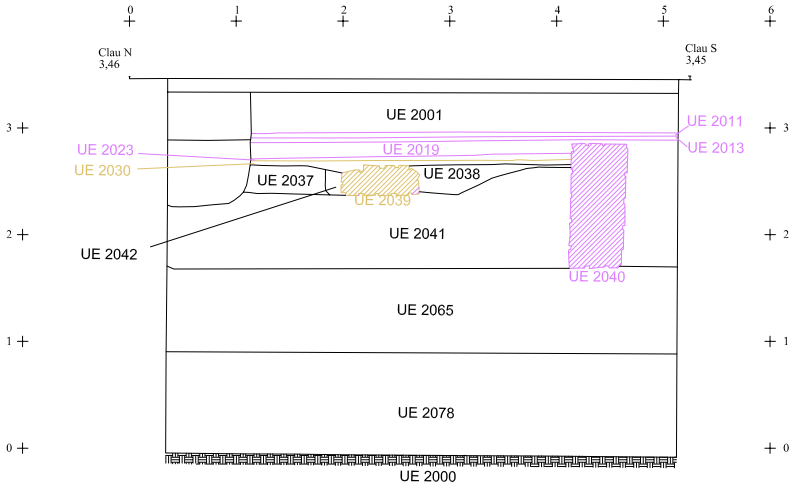

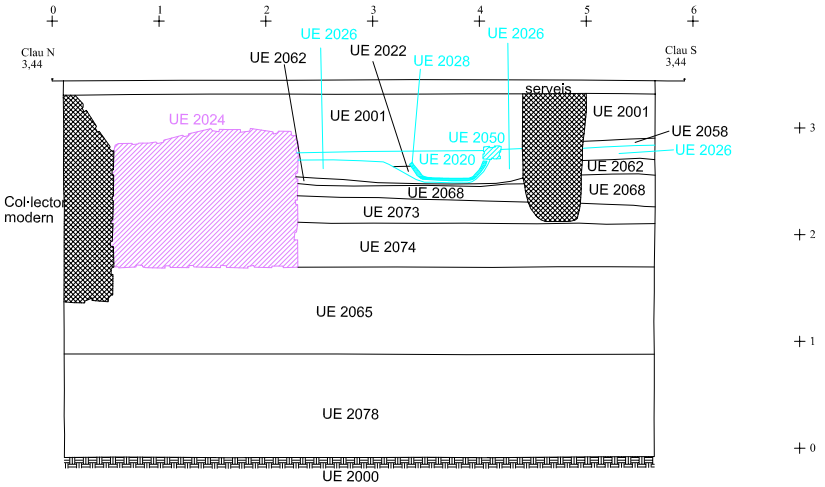

CRONOLOGIA ESTRUCTURES

- Segles XIX - XX
- Segle XVIII
- Segles XVI - XVII
- Segles XV
- Segles XIII - XIV
- Època tardoromana
- Època prehistòrica

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA	AUTORS	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
Emiliano Hinojo	Mario Granollers - Rafael Piera		c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	Seccions de la rasa 1 - sector 2	19
		DIN A3 Escala: 1:50	0 2,5	Data: Gener 2005	

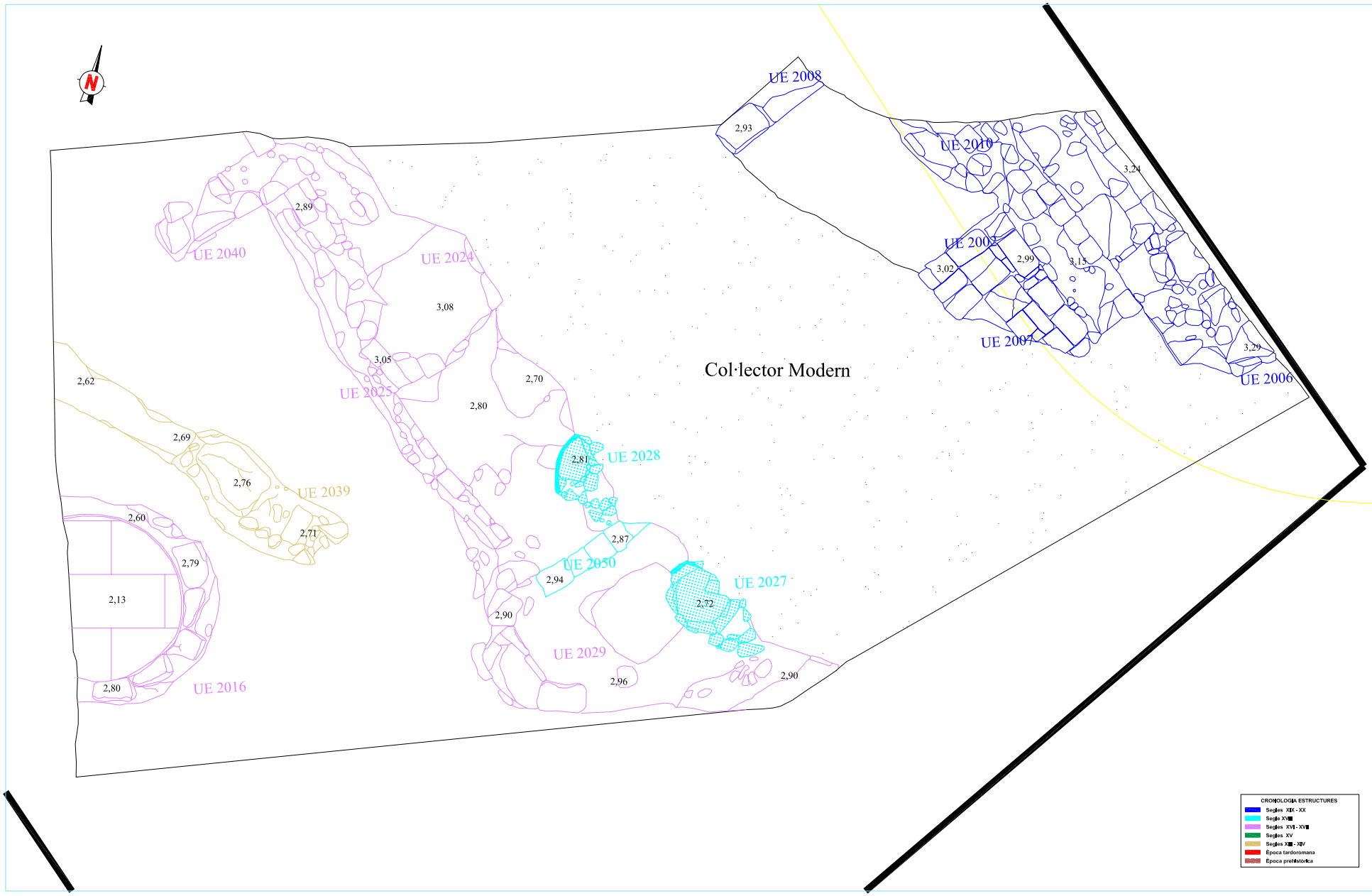

CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	**ENCÀRREC:** CENTRALSUG IBÈRICA S.A.	**DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA** Emiliano Hinojo	**AUTORS** Mario Granollers - Rafael Piera	**TOPOGRAFIA** CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	**INTERVENCIÓ** c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	**NOM DEL PLÀNOL** Planta general de la rasa 1 - sector 2	**Núm.** 18
					DIN A2 **Escala:** 1:20	0 1	**Data:** Gener 2005	

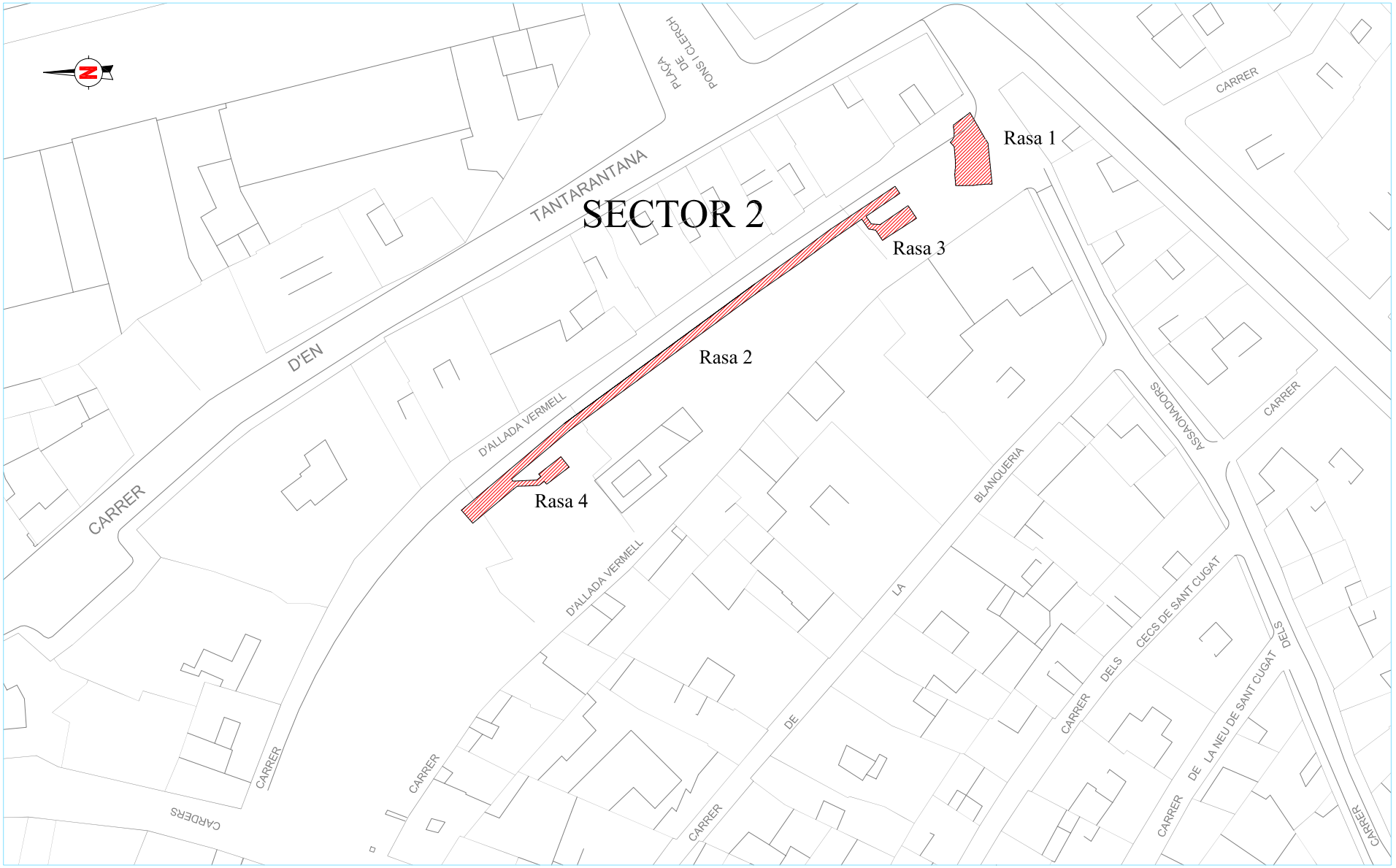

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA	AUTORS	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
Emiliano Hinojo	Mario Granollers - Rafael Piera		c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	Plànol situació de les rases del sector 2	17
		DIN A3 Escala: 1:500	0 25	Data: Gener 2005	

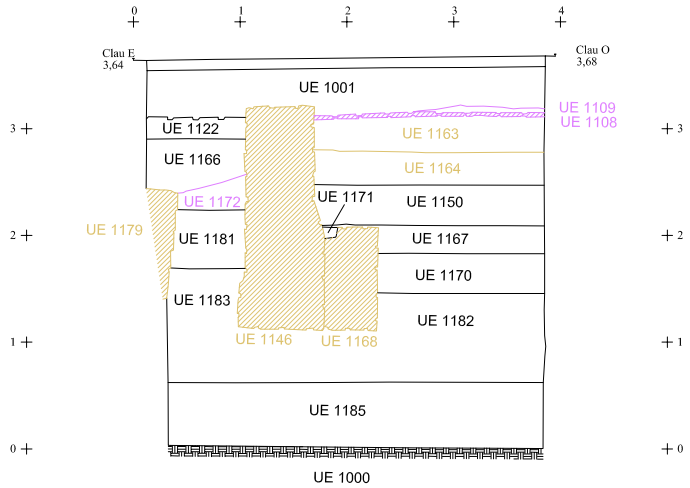

CRONOLOGIA ESTRUCTURES

- Segles XIX - XX
- Segle XVIII
- Segles XVI - XVII
- Segles XV
- Segles XIII - XIV
- Època tardoromana
- Època prehistòrica

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA	AUTORS	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
Emiliano Hinojo	Mario Granollers - Rafael Piera		c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	Secció transversal 2 E-O de la rasa 4 - sector 1	16
		DIN A3 Escala: 1:50	0 2,5	Data: Gener 2005	

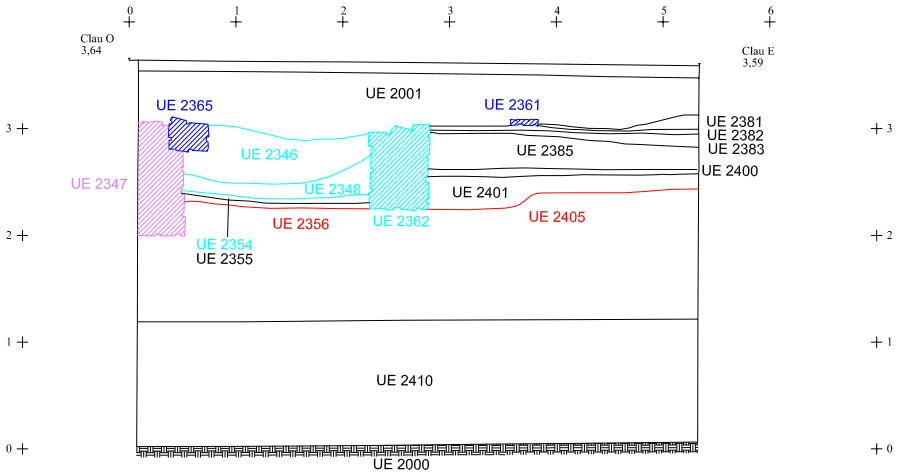

CRONOLOGIA ESTRUCTURES

- Segles XIX - XX
- Segle XVIII
- Segles XVI - XVII
- Segles XV
- Segles XIII - XIV
- Època tardoromana
- Època prehistòrica

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA	AUTORS	CODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
Emiliano Hinojo	Mario Granollers - Rafael Piera		c/ del Rec i c/ d'Allada-Vermell Barcelona (Barcelonès)	Secció longitudinal O-E de la rasa 4 - sector 2	30
		DIN A3 Escala: 1:50	0 2,5	Data: Gener 2005	